

FORESTS DELS POBLES

Número 2 • Tardor 2023

© Josep M. Riba

La revista d'ELFOCAT

L'Associació d'Entitats Locals
Propietàries Forestals a Catalunya

FORESTS DELS POBLES

La revista d'ELFOCAT

Número 2 • Tardor 2023

CONSELL DE REDACCIÓ

ELFOCAT: Martí Riera i Rovira, Josep Lluís Piqué i Subirana

i Narcís Ribes i Besalú

Carles B. Gorbs (direcció)

Olga Prat i Plans (coordinació i redacció)

CORRECCIÓ

Jordi Jové i Gestí

DISSENY

Anna Fenoy i Vinuesa

Fotografia de la portada: Atac d'insectes (*lps*) a un rodal de
pi rojalet. © Josep M. Riba, assessor fitosanitari.

www.elfocat.cat

Amb el suport de:

**Generalitat
de Catalunya**

**Diputació
Barcelona**

Diputació de Lleida

**Diputació
de Girona**

Editorial

Els nostres boscos estan patint.

Són uns temps complicats, en què una conjunció de diferents elements han coincidit en el temps i afecten amb força els ecosistemes imprescindibles dels nostres espais naturals.

D'una banda, l'estructura actual dels boscos catalans **respon a la gestió feta els darrers segles**, en què, partint d'una pressió històrica molt forta, els terrenys forestals es van convertir en zones sovint desforestades o molt explotades, per l'acció de la ramaderia (un nombre molt elevat de caps de bestiar pasturant en boscos, bosquines o deveses) o per la necessitat d'ingressos i recursos de la població agrària (carbó, llenya per a usos domèstics o de petites indústries, fusta...). Aquestes activitats van ser, més tard, a partir dels anys 60 del segle xx, menys agressives, i **el bosc va recuperar espais d'on havia estat bandejat** i va incrementar la seva superfície en zones de pastura i agrícoles abandonades. Tot plegat va crear uns boscos joves, densos i d'arbres coetanis, que han anat creixent, sovint sense cap mena de tractament silvícola d'aclarida o similar, i han esdevingut boscos amb una gran densitat i on els arbres, de mida similar, **competeixen fortament per l'aigua, els nutrients, la llum...** Són aquests els que, ara, ocupen la immensa majoria de terrenys forestals catalans, i això els fa especialment vulnerables.

D'altra banda, **les incidències climàtiques**, amb períodes de sequera estructural greus, han fet minvar, fins a extrems poc coneguts, l'aigua disponible per als boscos, ja de per si vulnerables, i està ocasionant **l'aparició de flagells i malures** amb una freqüència molt alta, mentre que a molts indrets van apareixent els primers arbres i rodals morts. Tot això és un procés natural, òbviament, i la natura reacciona d'acord amb les seves lleis immutables, però les causes **no són estrictament naturals**, ja

© Josep M. Riba, assessor fitosanitari

Atac d'insectes (*Ips*) a un rodal de pi rojalet.

que moltes de les incidències estructurals del bosc i ambientals són originades per l'activitat humana.

I és que, a més d'aquestes incidències indirectes de l'activitat humana sobre els boscos, també **hi ha una pressió directa que està tenint un alt impacte:** activitats com ara l'alta freqüentació dels boscos per al lleure i l'esport, la pressió urbanística, les extraccions de l'aigua freàtica, els incendis forestals, la pressió dels aprofitaments mecanitzats sobre els boscos més ben comunicats i l'abandonament dels que són inaccessibles, les dificultats en la gestió tradicional com el pasturatge del sotabosc per part de la ramaderia extensiva, tan beneficiosa... Tot plegat crea una conjunció d'elements que incideixen sobre uns **boscs fràgils, en un còctel perillós i preocupant.**

Tenint en compte això i la lògica preocupació de la societat més conscienciada, s'estan plantejant noves polítiques. La més necessària, sense cap mena de dubte, és la necessitat de **promoure la gestió de les forests, per adaptar-les** a la situació de competència greu que cada cop serà més elevada: actuacions silvícoles d'aclarida, de selecció de tanys, d'estassada selectiva, de tractaments fitosanitaris..., per tal de deixar un bosc amb capacitat de defensar-se i que corregeixi actuacions humanes anteriors que van llevar-ne l'estructura d'equilibri.

Caldria **evitar generalitzar algunes propostes que podrien ser contraproductives** als boscos mediterranis i que s'observen amb preocupació. **Importar polítiques forestals d'altres indrets ben diferents del nostre** no sembla que sigui quelcom sempre recomanable, com ara la implantació d'ajuts a les plantacions forestals, quan el que aquí cal són actuacions silvícoles; o promoure la lliure evolució generalitzada, quan la majoria dels boscos catalans estan mancats de qualsevol tipus de gestió; o obligar a deixar fusta morta als aprofitaments, quan només cal veure quina és la realitat de presència d'arbres morts al territori; o la prohibició de l'ús de la biomassa forestal per a energia, quan és un instrument fonamental en la prevenció d'incendis, i altres esquemes similars d'importació, sense criteri, de directrius centreeuropees...

Des d'ELFOCAT volem defensar i promoure actuacions que **s'adeqüin a la realitat del boscos catalans**, i informar-ne, i sobretot arremangar-nos i incrementar la gestió d'aquests boscos per ajudar a defensar-los de les greus amenaces que van apareixent. En aquest sentit, el paper dels **ens locals forestals, com a propietaris de prop del 20 % dels boscos catalans**, és fonamental, a través de la promoció d'una gestió equilibrada i planificada de les seves forests, patrimoni fonamental de la biodiversitat i part substancial dels espais protegits catalans. La societat sempre ens trobarà **defensant i promovent la qualitat dels nostres boscos**. Aquest número de la nostra revista, *Forests dels Pobles*, que teniu a les mans n'és un exemple, ja que posem la nostra atenció en la salut forestal, un dels temes claus que hem comentat suara. Esperem que us sigui d'interès.

ELFOCAT

L'Associació d'Entitats Locals Propietàries Forestals a Catalunya (ELFOCAT) agrupa els ens locals públics amb patrimoni forestal o amb gran vinculació amb el sector forestal de Catalunya.

Podeu veure els objectius de l'entitat clicant aquí,
així com conèixer-ne els ens associats.

JUNTA de GOVERN ELFOCAT (*)			
CÀRREC	NOM REPRESENTANT	ENTITAT LOCAL	COMARCA
President	Martí Riera Rovira	Ajuntament de Colli de Nargó (alcalde)	Alt Urgell
Vicepresidència 1ª	Maria José Erta Ruiz	EMD Senet (presidenta)	Alta Ribagorça
Vicepresidència 2ª	Josep Lluís Piqué Subirana	Ajuntament de Soriguera (tinent-alcalde)	Pallars Sobirà
Secretari	Pere Ginesta i Formenti	Ajuntament de Montellà i Martinet (regidor)	Cerdanya
Tresorer	Josep Maria Poch Ticó	EMD Araòs (president)	Pallars Sobirà
Vocal 1	Eduard Isern Turet	Ajuntament de Meranges (regidor)	Cerdanya
Vocal 2	Antoni Navinès i Miró	Ajuntament de Montferrer i Castellbó (regidor) i EMD Vila i Vall de Castellbó (president)	Alt Urgell
Vocal 3	Josep Ramon Lloret Loan	Ajuntament de Sarroca de Bellera (alcalde)	Pallars Jussà
Vocal 4	José Antonio Troguet i Ballarín	Ajuntament de Pont de Suert (alcalde)	Alta Ribagorça
Vocal 5	Alfons Casamajó Carrera	Ajuntament de Ger (alcalde)	Cerdanya
Vocal 6	Amador Marques Atés	Ajuntament de Bossòst (alcalde)	Val d'Aran
Vocal 7	Manel Pérez Cantalosella	Ajuntament d'Alins (alcalde)	Pallars Sobirà
Vocal 8	Josep Vidal Bríngué	Ajuntament de Llavorsí (alcalde)	Pallars Sobirà
Vocal 9	Ramon Chia Gálvez	Ajuntament de Fontanals de Cerdanya (alcalde)	Cerdanya
Vocal 10	Eduard Cavallé Fort	Ajuntament de Tivissa (tinent-alcalde)	Ribera d'Ebre
Vocal 11	Joan Moret i Roqué	Ajuntament de Llanars (regidor)	Ripollès
Vocal 12	Mª Rosa Amorós Capdevila	Ajuntament d'Isona i Conca Dellà (alcaldessa)	Pallars jussà
Vocal 13	Antoni Flores Ardiaca	Ajuntament de Tremp (tinent-alcalde)	Pallars Jussà
Vocal dip Barcelona (14)	Vocal delegat	Diputació de Barcelona	
Vocal dip Girona (15)	Vocal delegat	Diputació de Girona	
Vocal dip Lleida (16)	Vocal delegat	Diputació de Lleida	
Vocal ACM (17)	Vocal delegat	Associació Catalana de Municipis i Comarques	

(*): Junta elegida per assemblea del 7 d'abril de 2021 i incorporació vocal ACM 21 febrer 2022 (pendent ratificació assemblea)

Associació ELFOCAT

Plaça de la Trobada, s/n (edifici Ajuntament)
25700 Montferrer (Alt Urgell), Lleida

www.elfocat.cat

Sumari

© Josep M. Riba

Notícies

Accions d'ELFOCAT 7

L'entrevista

Parlem amb Anna Sanitjas i Olea, directora general d'Ecosistemes Forestals i Gestió del Medi de la Generalitat de Catalunya 13

L'article

Diagnosi sobre l'estat actual de la gestió de les forests de propietat local 19

El dossier: la salut de les forests

La Xarxa Europea de seguiment de danys als boscos (Xarxa de Nivell I de la UE) 26

La Xarxa 8x8CAT com a eina d'avaluació, i principals problemes fitosanitaris als boscos de Catalunya 35

Ens associats

Soriguera 44

Fontanals 49

La Vansa i Fórnols 53

Bossòst 56

Accions d'ELFOCAT

Se celebra l'Assemblea General

El passat 24 de febrer va tenir lloc a Coll de Nargó (Alt Urgell) l'Assemblea General d'ELFOCAT, a la qual es podia assistir tant presencialment com virtual. Martí Riera i Rovira, president de l'entitat i alcalde del citat municipi, va ser l'encarregat de l'acte d'obertura i benvinguda a la sessió.

L'Assemblea va començar amb l'aprovació per unanimitat de l'acta de l'Assemblea anterior, l'exposició d'un resum de les actuacions bàsiques, de funcionament i específiques realitzades l'any 2022 i la proposta d'actuacions per al 2023. En aquest punt i pel que fa a l'exercici 2022, es va destacar l'increment d'actuacions i pressupostari, amb la incorporació de noves línies de treball. Per a l'actual exercici es va esmentar el seguiment d'aquestes línies, fent incís en accions específiques com ara la diagnòsi i la dinamització tècnica personalitza-

da de l'estat de les forests de propietat local, l'elaboració de propostes tècniques estratègiques, l'activitat a les escoles "Amics de les Forests dels Pobles", la localització de forests de propietat local no pertanyents al Catàleg d'utilitat pública, la promoció de la ramaderia extensiva, o la presència a la fira Municipal 2023. Tant la Memòria d'actuacions realitzades el 2022 com la proposta d'accions per al 2023 es van aprovar per unanimitat.

Pressupostos i quotes

El punt següent de l'Assemblea feia referència als pressupostos. Es va presentar i aprovar l'execució dels pressupostos dels exercicis 2021 i 2022, en què va destacar l'increment dels ingressos d'explotació gràcies a l'augment de les ajudes obtingudes (Generalitat de Catalunya, Diputació de Barcelona...) i l'ex-

plicació detallada de les diferents adjudicacions efectuades a empreses per desenvolupar les actuacions, i del mateix procés d'adjudicació. Tot seguit es va presentar la proposta de pressupost per a l'exercici 2023, que també es va aprovar per unanimitat.

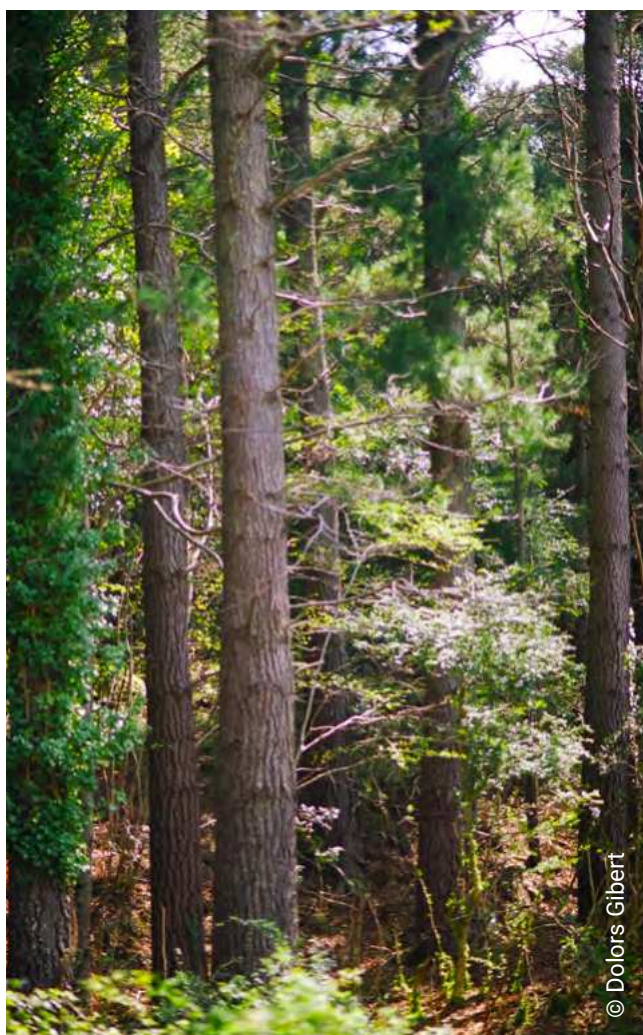
Al punt 5 de l'Assemblea, amb relació a l'elecció del sistema de quotes als associats i a un possible canvi, es va presentar una proposta de dues alternatives, amb els corresponents possibles avantatges i inconvenients: l'"Opció per blocs" i l'"Opció per habitants i superfície". Després d'un debat entre els assistents, es va decidir aplicar la primera opció, "per blocs",

en què es fa una divisió de les entitats locals sòcies d'ELFOCAT d'acord amb la seva superfície de terrenys forestals de propietat local (precisant la divisió per categories en les 500 ha), distingint entre ajuntaments, EMD i entitats supramunicipals. No obstant això, es va proposar modificar a la baixa els imports corresponents a les EMD, ja que compten amb pressupostos molt limitats. Un cop sotmesa a votació, la proposta es va aprovar per unanimitat.

Principals actuacions

L'Assemblea va destinar el següent punt a comentar les actuacions més significatives iniciades l'any 2022 i amb continuïtat, amb el corresponent balanç i la proposta d'accions:

- L'activitat "Amics de les forests comunals i dels pobles" a les escoles, amb la presentació de la "Proposta educativa 2023", que preveu l'extensió de l'activitat pilot que es desenvolupa a les escoles del Pallars Sobirà, amb millores, a les escoles rurals de set comarques més, amb l'edició de material de suport.
- Propostes estratègiques (bosc madurs, plans d'ordenament municipal publicoprivats i reconeixement a la gestió forestal local d'excel·lència) i exposició de l'anàlisi tècnica portada a terme sobre les possibles afectacions a les forests de propietat local de les temàtiques: bosc madurs, coordinació de les actuacions forestals municipals publicoprivades i la seva dinamització, i el reconeixement a la gestió forestal d'excel·lència. Per a cadascun dels apartats es van proposar les línies d'actuació a dur a terme.
- Resultats de l'enquesta sobre la gestió de les forests de propietat local i de la diagnosi de la seva gestió sostenible. Es va exposar

© Dolbrs Gibert

aquesta actuació consistent en l'anàlisi i les propostes de dinamització de les forests de propietat local, realitzada a partir de 33 visites presencials a ens locals socis d'ELFOCAT de diferents comarques, corresponents a la primera fase de l'acció. Tot seguit l'empresa adjudicatària del treball, representada per les enginyeres forestals Cristina Montserrat i Anna Herrero, va presentar-ne les conclusions i les principals propostes de dinamització.

Acció forestal de suport municipal ELFOCAT-ACM/FMIT

El president d'ELFOCAT, Martí Riera, va ser l'encarregat d'informar, en el punt 7 de l'Assemblea, sobre el conveni de col·laboració signat amb l'Associació Catalana de Municipis i Comarques (ACM), pel qual es va acordar una representació creuada als òrgans de govern respectius i l'establiment d'unes línies anuals de treball conjunt a aprovar any per any. Partint d'aquesta qüestió, es va procedir, per unanimitat, a la ratificació de l'acord de coordinació i de les línies d'acció. Un cop expressada la importància del fet de tenir una veu conjunta pel que fa a les qüestions forestals que afectin el món local, Sergi Penedès, de la Fundació Municipalista d'Impuls Territorial (FMIT) de l'ACM, va exposar les línies de

servei existents per part de la seva institució adreçades als ens locals forestals, i les línies de treball conjunt encetades amb ELFOCAT, com és el cas del treball de diagnosi i dinamització realitzat, en aquesta fase, de forma conjunta amb la FMIT.

Altres punts d'interès

Altres punts d'interès de l'Assemblea van ser la petició d'ingrés com a soci de l'Ajuntament de Vilaller (Alta Ribagorça), que va ser acceptada. Amb aquesta inclusió, ELFOCAT passa a tenir 100 ens locals membres, agrupant 233.413 ha, que suposen el 59,2 % de la superfície de propietat local i l'11,4 % del total de superfície forestal de Catalunya.

Abans de finalitzar la sessió amb el torn obert de paraula, es va citar que es treballa en una proposta per actualitzar i millorar els estatuts de l'associació. A més, Martí Riera va voler destacar, entre d'altres, que ELFOCAT, com a entitat, no només compleix la raó de ser per a la qual va ser creada, sinó que ha augmentat la seva presència i influència en el món forestal, rural i ambiental. En aquest sentit, va mencionar que considera que "va esdevenint l'eina útil que el món local necessita per a la seva defensa, promoció i dinamització".

Jornada sobre els reptes i les oportunitats de futur en la gestió dels boscos de propietat municipal

El 23 de març, l'ACM, a través de la Fundació Municipalista d'Impuls Territorial (FMIT), i en col·laboració amb ELFOCAT, va organitzar un Xat Municipalista per debatre sobre els reptes i les oportunitats en la gestió de boscos de propietat municipal que es preveuen per als propers anys, en una sessió emesa a través de les xarxes socials de l'ACM. L'objectiu de la jornada era incidir en els reptes futurs dels municipis que han de fer front a un territori amb molta massa forestal, i que cada vegada són més vulnerables als efectes del canvi climàtic, amb més agents implicats i amb una població amb molta mobilitat i canvis socials constants.

La secretària general de l'ACM, Joana Ortega, va inaugurar la jornada, mencionant, entre altres, el conveni de col·laboració entre l'ACM i la FMIT amb ELFOCAT "per compartir sinergies i potenciar la defensa dels municipis amb responsabilitat en gestió forestal" i explicant que, fruit d'aquesta col·laboració, "s'ha redactat una primera fase de la Diagnosi de l'estat

actual i la problemàtica que es deriva de la gestió dels boscos" (vegeu la pàgina 19).

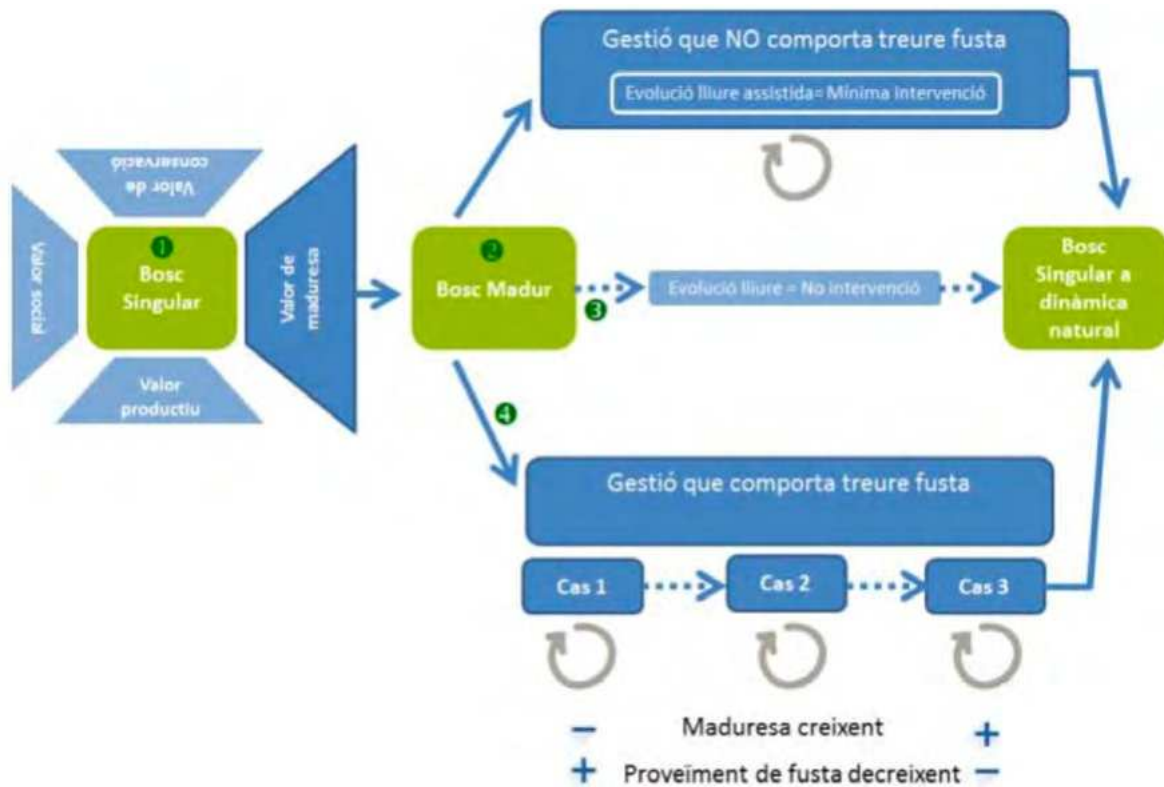
A la Taula rodona sobre l'estat actual i problemàtiques dels boscos de propietat local: oportunitats i eines, van participar-hi el director de la FMIT, Sergi Penedès; Cristina Montserrat, directora d'Ente arbrs, i Narcís Ribes, gerent d'ELFOCAT. Finalment, es van compartir les experiències de gestió forestal de diverses entitats locals.

Font: ACM

Neix l'Aliança Pastoral Catalana

Tal com avançàvem en l'anterior número de *Forests dels Pobles*, el passat 31 de maig es va presentar a Santa Eulàlia de Puig-oriol, al Lluçanès, l'Aliança Pastoral Catalana. L'entitat té com a raó de ser la "defensa i la promoció de la ramaderia extensiva com a sector imprescindible per a la prevenció d'incendis, la conservació de la biodiversitat, la mitigació del canvi climàtic, la sobirania alimentària i la sostenibilitat territorial", i està formada per les principals organitzacions del sector, propietaris forestals, ramaders, ADF, acadèmics i tècnics.

Sobre la línia d'ajuts als boscos madurs

Des de la Direcció General d'Ecosistemes Forestals i Gestió del Medi de la Generalitat de Catalunya s'està treballant activament en la línia d'ajuts als boscos madurs, una iniciativa que ELFOCAT considera necessari que es faci extensiva als boscos propietat dels ens locals.

A la Proposta estratègica d'ELFOCAT ja es recull un suggeriment de línies de col·laboració adequades a la realitat de les entitats locals per a la promoció dels boscos singulars, boscos ma-

durs o boscos d'interès per a lliure evolució en forests de propietat local.

Però, què entenem per un bosc madur? En el citat document se'l defineix com un "bosc natural, íntegre, que ha assolit una edat venerable sense pertorbacions significatives. Són boscos que mostren un equilibri en la distribució d'edats dels arbres, és a dir, que en contenen de totes les edats i tenen també una proporció equilibrada d'arbres morts, en diferents estadis de descomposició".

Pel que fa al bosc singular, és aquell "bosc que manté elements lligats a l'edat que li confereixen un interès especial respecte a valors locals o globals, que no poden ser aportats per la matriu de boscos de la zona, de manera que la seva pèrdua trigaria molt de temps a recuperar-se". Finalment, el bosc amb alt valor de conservació es defineix com aquell que "per les seves característiques presenta un determinat valor de conservació".

Accions amb relació a la FECOF

Fotografies de la darrera Assemblea de la FECOF a Estrasburg, a França.

Els passats dies 13 i 14 de març, membres de la junta d'ELFOCAT, entre ells el president, Martí Riera, van ser presents a l'Assemblea de la FECOF (Federació Europea d'Associacions de Municipis Forestals) que va tenir lloc a la ciutat d'Estrasburg, a França. Cal recordar que ELFOCAT ostenta la vicepresidència d'aquesta entitat, on és membre de ple dret i actiu en la defensa dels interessos del món local forestal europeu.

A la FECOF Spring Meeting 2023, i entre les temàtiques relatives a la política forestal europea, es va fer una presentació de la RED III i l'estratègia sobre biodiversitat, amb el corresponent debat posterior i la resolució sobre el posicionament de la Federació amb relació a aquesta qüestió.

La sessió també va servir perquè els membres dels diferents països que formen l'entitat posessin en comú les seves opinions sobre diversos temes d'actualitat i preparassin con-

juntament la posterior trobada amb l'eurodiputada Anne Sander i altres membres electes del Parlament Europeu.

Posteriorment va tenir lloc un dinar a la seu del Parlament Europeu d'Estrasburg, la citada reunió amb els MEP i una visita a l'Hemicicle (sala de plens del Parlament Europeu) i al conjunt del Parlament a càrrec de l'equip d'Anne Sander.

Trobada amb el MEP Jordi Solé, a Estrasburg.

L'entrevista

Anna Sanitjas i Olea,

**DIRECTORA GENERAL
D'ECOSISTEMES FORESTALS
I GESTIÓ DEL MEDI DE LA
GENERALITAT DE CATALUNYA.
DEPARTAMENT D'ACCIÓ
CLIMÀTICA, ALIMENTACIÓ
I AGENDA RURAL**

“Els nostres boscos són un valor natural que cal conservar i mantenir, són un llegat, una responsabilitat, una gran oportunitat a escala econòmica i de desenvolupament rural del territori.”

A grans trets, ens podria descriure el perfil dels boscos de Catalunya i explicar-nos quin percentatge representen del total del territori?

Vivim en un país de boscos, on més del 64 % del territori està cobert per zones forestals (boscos, pastures i matollars). Concretament, a Catalunya tenim 1.331.906 hectàrees de bosc, uns boscos que destaquen per la gran diversitat d'espècies i estructures, des de les avetoses als Pirineus fins als boscos de surera i pi blanc que es troben a prop del mar. Són boscos que requereixen una gestió forestal activa, que en tinguem cura, que els cuidem i que els aprofitem per garantir-ne la persistència.

Quines implicacions té per al país aquesta realitat tant en l'àmbit mediambiental com en els àmbits social i econòmic?

Viure en un país amb tanta massa forestal té moltes implicacions. Els nostres boscos són un valor natural que cal conservar i mantenir, són un llegat, una responsabilitat, una gran oportunitat a escala econòmica i de desenvolupament rural del territori. Alhora, en la situació actual d'emergència climàtica, també representen un risc i un perill pels grans incendis forestals que amenacen el país cada estiu.

Com ha canviat en els darrers 100 anys el perfil de la superfície forestal a Catalunya i quines conseqüències se'n deriven?

En els darrers 100 anys, fruit de l'abandonament del món rural, Catalunya ha doblat la superfície forestal: hem perdut camps, pastures i espais oberts, i hem guanyat molt de bosc.

Avui parlem d'una situació d'emergència forestal marcada per les conseqüències del canvi climàtic, que posen els boscos contra les cordes. Les situacions de sequera com la d'aquest estiu i l'abandonament del treball del bosc i la gestió forestal dels darrers 40 anys han provocat que tinguem una gran massa forestal jove i contínua, amb un gran nombre d'arbres i molt sotabosc.

La conseqüència directa és l'augment del perill d'incendis, ja que cada any acumulem més biomassa al bosc. Els boscos són més vulnerables que mai, no només als incendis sinó també a fenòmens naturals com ara ventades, nevades, plagues o malalties.

Quines polítiques s'estan duent a terme i què es preveu, a uns anys vista, amb relació a l'estratègia forestal?

Les polítiques forestals que estem desplegant al país volen donar resposta a les principals problemàtiques i amenaces que pateixen els nostres boscos, i també posar en valor les potencialitats que tenen, perquè el bosc sigui part de la solució dels problemes actuals i, alhora, motor de desenvolupament rural del territori. És per això que les nostres actuacions giren al voltant de tres grans eixos: prevenció d'incendis i adaptació al canvi climàtic, bioeconomia forestal i biodiversitat.

Com descriuria la situació actual dels boscos de Catalunya pel que fa a la seva gestió?

Actualment, es gestionen prop del 30 % dels boscos de Catalunya. La gestió que es duu a terme respon a una gestió forestal sostenible, que garanteix el futur de la massa i el seu aprofitament. Som un país mediterrani i la silvicultura utilitzada és sovint una silvicultura propera a la natura, amb boscos irregulars i masses procedents de regeneració natural.

La gestió forestal que fem a Catalunya és bona; som un país de llarga tradició forestal i això es veu en la qualitat de gestió del bosc. Tanmateix, caldria augmentar de manera rellevant el nombre de superfície gestionada, i arribar a un 60 % dels boscos gestionats per garantir-ne la conservació i millora.

Amb relació a la pregunta anterior i atès que un 75 % dels boscos catalans són de propietat privada, ha comentat en més d'una ocasió que hi ha un problema que cal revertir, i és que la gestió forestal cada vegada és menys rendible. Quines accions caldria dur a terme en aquest sentit?

Des del Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural estem desplegant una bateria d'accions per reactivar el sector forestal a Catalunya. Alguns exemples d'aquestes accions són la modernització de les empreses forestals mitjançant ajuts per a l'adquisició de nova maquinària que permetin una gestió forestal moderna del bosc, l'impuls a la indústria forestal que permeti augmentar el valor dels productes forestals, l'augment de dotacions de les diverses línies d'ajuts a la gestió forestal sostenible per reduir costos de les actuacions de millora, i la formació i la tecnificació de les persones que treballen al bosc.

Un dels àmbits d'acció del seu departament és, precisament, el que s'encarrega de potenciar la gestió forestal, l'aprofitament sostenible dels recursos forestals i la gestió associada als aprofitaments de la fusta, i promoure un model econòmic viable de l'activitat forestal, centrat en la innovació, i la transferència tecnològica. Com es tradueix en el dia a dia aquesta innovació i transferència tecnològica?

A Catalunya disposem de dos importants centres de recerca en el camp forestal: el CREAM i el CTFC. Aquests centres tenen un paper fonamental en la innovació i la transferència del coneixement, i en la millora de la gestió dels boscos, així com en la seva adaptació als canvis futurs.

Un projecte destacat que estem desenvolupant amb el CTFC és el del Hub Forestal Català, finançat amb 3,8 milions d'euros del Fons Climàtic. Aquest projecte té com a objectiu principal posar en valor la fusta del país i implica la creació d'un centre líder en l'estudi, la certificació i la transferència d'usos de la fusta.

L'objectiu global d'aquest projecte és triple: primer, contribuir a l'adaptació dels boscos als canvis climàtics mitjançant una gestió

millorada; segon, participar en la mitigació del canvi climàtic mitjançant la producció de productes forestals que actuïn com a magatzems de carboni, i tercer, potenciar el valor de la fusta produïda al nostre país.

A Catalunya hi ha gairebé 200 municipis propietaris de boscos, que acumulen un total de 365.727 hectàrees de propietat forestal, més d'un 18 % de tota la superfície forestal de Catalunya. Com valora la tasca d'aquests municipis amb relació a la gestió forestal i la protecció dels espais naturals i la biodiversitat dels terrenys forestals?

Els municipis propietaris de boscos tenen una llarga experiència i un paper clau en la gestió i la conservació dels boscos del nostre país. Cal posar en valor l'esforç considerable que es fa des d'aquests municipis per planificar i redactar ordenacions, fins a executar actuacions de millora i aprofitament, ja que constitueixen el model i el motor de desenvolupament forestal i rural del territori.

Els municipis, tant si són titulars de terrenys forestals com si no, són un element vital en la gestió del territori i la conservació dels

espais naturals. La prevenció dels incendis forestals és una estratègia transversal i independent de la propietat. En aquesta estratègia exerceixen una funció clau els municipis, ja que són els principals executors de les infraestructures de prevenció, com són els camins, les àrees de baixa càrrega de combustible i els punts d'aigua.

A més, els municipis que són titulars de terrenys forestals gestionen molt activament les seves forests segons aquesta estratègia de prevenció dels desastres naturals, que està orientada a la protecció dels espais naturals i a la conservació de la biodiversitat. Tot això sense perdre de vista l'activitat socioeconòmica que aquestes forests poden desenvolupar al territori.

Prova d'això és que en les convocatòries d'ajuts recents que aquesta Direcció General ha destinat a la gestió forestal, més de 4.503.000 euros s'han atorgat únicament als municipis titulars de terrenys forestals per a la gestió i la protecció dels espais naturals públics. D'aquests, 266.000 euros s'han destinat a la planificació de la gestió; 1.687.000 euros, a actuacions silvícoles i a la xarxa de camins necessària, i 2.550.000 euros, a treballs forestals per a la prevenció dels incendis forestals.

ELFOCAT agrupa prop d'un centenar d'aquests gairebé 200 ens locals públics amb patrimoni forestal o amb una gran vinculació amb el sector forestal de Catalunya. Què en destacaria, de la tasca que fa l'entitat, que té el suport de la Generalitat de Catalunya? Com es materialitza aquest vincle entre la Generalitat i ELFOCAT?

Els municipis propietaris de forests públiques són 236 i 46 entitats municipals descentralitzades, amb els quals tenim una estreta relació a través de les diferents taules de treball i dels tècnics de la Direcció General.

ELFOCAT desenvolupa una funció vital en la política forestal del país. De totes les tasques que duu a terme, destacaria el suport als governs locals en matèria de gestió forestal, la feina de divulgació i promoció tant dels valors del bosc com dels seus productes i la defensa dels interessos de la propietat municipal davant les administracions i la societat, sense oblidar el treball que fa a escala europea en estratègies d'àmbit mediterrani.

El Departament d'Acció Climàtica treballa en col·laboració amb ELFOCAT a diversos nivells. A escala de país, en la definició de polítiques i estratègies com ara la redacció i el seguiment de l'agenda forestal, el Pla general de política forestal i també l'Agenda Rural de Catalunya. Quant a projectes concrets per a l'adaptació i millora de les forests, en l'impuls de la biomassa forestal o la posada en valor de la fusta per a la construcció. I, a escala més interna, donant suport a ELFOCAT mitjançant un d'ajut directe per al desplegament d'accions pròpies i de funcionament de l'entitat.

El territori pateix els efectes del canvi climàtic amb episodis greus de sequera, temperatures molt més elevades durant més mesos... Com repercuteix això en els boscos?

Els boscos catalans estan patint molt els efectes del canvi climàtic. Només cal recordar que bona part dels nostres boscos que ara tenen entre 60 i 80 anys van néixer i créixer en unes condicions meteorològiques molt diferents de les actuals i que això fa que avui alguns no es puguin adaptar als canvis amb la mateixa rapidesa amb què es produeixen.

La conseqüència directa i que ja observem és, per exemple, que espècies que en algunes zones es troben fora d'estació, és a dir, que no poden sobreviure en les condicions actuals, han vist superada la seva capacitat d'adaptació als canvis. Això provoca mortalitats elevades i, en alguns casos, el col·lapse i la mort de l'arbrat.

A més, constatem cada vegada de manera més evident que l'aigua és i serà en el futur un bé escàs, també per als nostres boscos, on ja tenim mostres del dèficit hídric en la vegetació. Això provoca que estigui més seca i, per tant, que sigui molt més vulnerable al foc.

Vostè ha comentat en diverses ocasions que els efectes de l'emergència climàtica es veuen agreujats per la manca de gestió forestal. Aconseguir que aquesta gestió torni a ser rendible implicaria unes repercussions que beneficiarien, per exemple, la prevenció d'incendis forestals?

I tant! Com ja he comentat, gestionar els boscos de manera activa i amb una silvicultura adaptativa, que permeti tenir boscos amb menys arbres i més forts, redueix de manera rellevant el risc d'incendi. Ara tenim un gran nombre de boscos amb una quantitat considerable de combustible acumulat; molts arbres i molt sotabosc que caldria gestionar i reduir, tant per a la millora del bosc com per a la prevenció d'incendis.

Els analistes i experts en la matèria creuen que a Catalunya podríem tenir incendis forestals de grans dimensions, difícils d'apagar, en boscos continus. Què es preveu, en l'àmbit de la gestió relacionada amb la prevenció d'incendis, per als propers anys? Com es tradueix en recursos econòmics?

La prevenció d'incendis s'agrupa en quatre eixos d'accions:

- Previsió i anticipació del perill d'incendi, amb un mapa diari de perill d'incendi propi, de referència i ben contrastat.
- Lluita contra les causes dels incendis: investigació d'incendis i lluita específica per reduir el nombre d'ignicions.
- Preparació del territori davant del foc:
 - Infraestructures preventives: camins d'accés, punts d'aigua i àrees de baixa combustibilitat en punts estratègics.
 - Autoprotecció d'urbanitzacions (àmbit en què aquest any hem doblat la dotació dels ajuts), nuclis de població, edificacions i instal·lacions.
 - Silvicultura forestal orientada a la reducció

de la vulnerabilitat dels boscos davant del foc i amb l'horitzó de canvi climàtic.

- Implicació social en la prevenció d'incendis, no només amb les campanyes publicitàries tradicionals, sinó amb el foment de les agrupacions de defensa forestal.

Per la situació actual, des del Departament estem executant el Pla de prevenció d'incendis forestals de Catalunya 2022-2025. És el pla de prevenció d'incendis més ambiciós de la història del país, dotat amb 74 milions d'euros, que ha multiplicat per tres la dotació econòmica destinada a la prevenció d'incendis d'anys anteriors.

Aquest Pla, entre d'altres, ens ha permès augmentar un 25 %, fins als 7,4 milions d'euros, els recursos per gestionar finques públiques i treballs de prevenció d'incendis d'ajuntaments i ADF.

Parla de responsabilitat compartida entre les diverses administracions implicades, propietaris privats..., amb relació a la gestió forestal i les polítiques de prevenció d'incendis. Com s'hauria de fer efectiva aquesta planificació i el treball conjunt? Calen més ajudes, subvencions, accions per valoritzar la biomassa forestal, la fusta...?

La millor manera de garantir el treball conjunt és a partir de polítiques basades en una governança compartida, en què es creïn espais de treball i de presa de decisió amb diverses administracions competents, amb el suport de la indústria, l'empresa i la societat en general. La Taula Intersectorial Forestal, la Comissió de Treball de Prevenció d'Incendis, el Centre de la Propietat Forestal o el marc de treball amb ELFOCAT en són bons exemples.

Cal una dotació pressupostària estable i suficient en el temps per garantir l'impuls a la gestió forestal del país; des del DACC hem començat aquest camí, però cal temps per revertir l'abandonament de la gestió forestal que ha tingut el nostre país els darrers 40 anys.

En relació amb la prevenció d'incendis i la conservació del territori, defensa que es treballi contra el despoblament rural, apostant per la repoblació, a fi d'aconseguir un paisatge forestal tacat de camps i de pastures. Com s'aconsegueix aquest canvi?

La millor manera de garantir la gestió forestal del país i que la gent visqui al territori és que aquesta sigui viable econòmicament; que la gent que treballa al bosc es guanyi bé la vida. Això seria possible si els productes forestals guanyessin valor i es modernitzessin tant les empreses de treballs forestals com la indústria.

Finalment, com s'imagina els boscos dels propers anys?

M'imagino uns boscos ben gestionats, adaptats al canvi climàtic que patim, diversos i rics en espècies, i que siguin el motor de desenvolupament del territori. Boscos vius, amb gent que hi viu, en gaudeix i hi treballa. I treballa per aconseguir-ho. 🌱

L'article

Diagnosi sobre l'estat actual de la gestió de les forests de propietat local

El 2022 i fruit del conveni de col·laboració entre l'ACM i la FMIT amb ELFOCAT, aquesta entitat va encarregar a Entrearbres (enginyeria forestal i mediambiental) l'elaboració d'una diagnosi sobre l'estat actual de la gestió de les forests de propietat local. A continuació s'exposa un resum de les conclusions que s'extreuen d'aquesta primera part de la valoració.

Com ja anunciàvem en l'anterior número de la revista *Forests dels Pobles*, el passat 2022 es va dur a terme la primera fase de la diagnosi personalitzada als ens locals membres d'ELFOCAT, que beneficiava una tercera part dels

ens associats. Prèviament ja s'havia definit el contingut de l'enquesta i l'operativa del projecte i, a través de l'empresa d'enginyeria adjudicatària Entrearbres, es va procedir al treball de camp.

L'entrevista qualitativa s'ha destinat a obtenir informació sobre els antecedents de gestió, la planificació forestal, el Catàleg d'utilitat pública, els aprofitaments actuals, les ocupacions, la xarxa viària, els riscos naturals i antròpics, els productes forestals i la seva destinació, l'economia forestal local, altres aprofitaments i les incidències destacables. L'objectiu final d'aquesta anàlisi és disposar d'una diagnosi particularitzada i global que permeti detectar àrees prioritàries on calguin accions concretes o polítiques de suport. En aquest sentit, les conclusions següents fan referència a la primera part de l'estudi (la segona i última part es fa enguany).

Principals patiments de les forests públiques

A partir de les entrevistes qualitatives a representants d'ens locals socis d'ELFOCAT, s'han detectat que els principals patiments que so-

freixen les forests públiques locals són els que s'indiquen a la figura 1. La diagnosi detalla els patiments inclosos en cada àmbit:

- **Entre els patiments relacionats amb la xarxa viària** trobem que els imports de les ajudes rebudes són insuficients i les condicions per accedir-hi, molt limitants, de manera que les entitats no poden assumir-ne els costos de manteniment, costa accedir als boscos, els municipis estan mal comunicats i tot plegat dificulta la prevenció i l'extinció d'incendis.
- **La manca de suport tècnic** inclou l'excessiva burocràcia i l'escassetat de personal tècnic comarcal per al suport administratiu i jurídic, fet que dificulta tramitar subvencions.
- **L'infrafinançament** repercuteix en l'esmentada xarxa viària i genera problemes de liquiditat perquè cal avançar l'import (insufi-

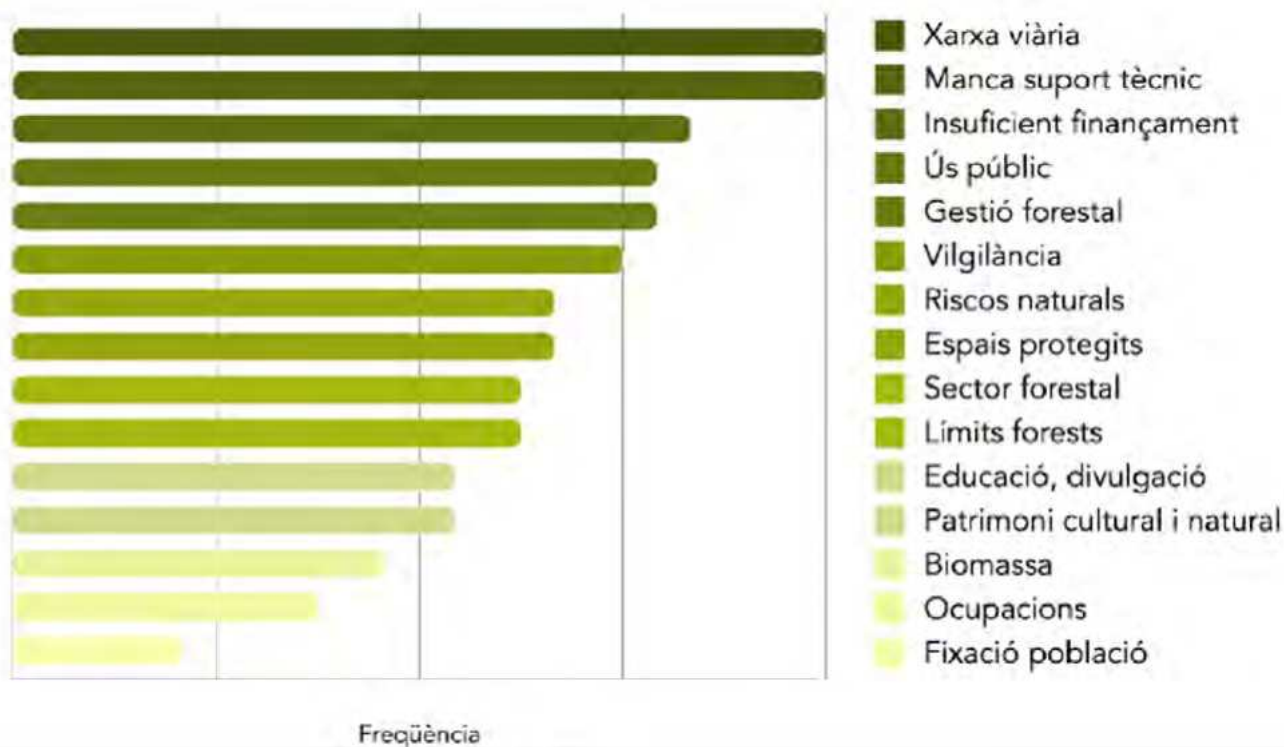

Figura 1. Patiments resultants ordenats per freqüència (font: elaboració pròpia).

D'esquerra a dreta, i de dalt a baix, ajuntaments de Coll de Nargó, de Josa i Tuixent, de Fontanals, de Vilaller, de Meranges, de Salades, d'Isona i Conca Dellà, d'Alins i de Lles de Cerdanya.

cient i de difícil accés) de les subvencions i tot plegat afegeix burocràcia a la burocràcia.

- **L'ús públic de les forests locals** amb activitats com ara la caça o les curses de muntanya, entre moltes altres, provoca massificació i degradació d'espais protegits.
- **La gestió forestal** es veu dificultada per la manca de suport tècnic, l'infrafinançament, la burocràcia que comporta (com ara la redacció dels plans d'ordenació forestal, licitacions, subhastes, informes, certificacions, estudis...) i la infravaloració de la fusta.
- Molts ens entrevistats destaquen que **la poca o nul·la vigilància** (la troben distant

Les qüestions relacionades amb la xarxa viària, la manca de suport tècnic o l'infrafinançament són principals patiments que que pateixen les forests públiques locals

i que no vetlla per les preocupacions dels municipis) és un problema per al control de l'incivisme.

D'esquerra a dreta, i de dalt a baix, ajuntaments de Vielha i Bossòst, de Campelles, l'EMD Araós, els ajuntaments de Ger, de Tremp,* de Montellà i Martinet, de la Vall d'en Bas, de Soriguera i de Llavorsí.

* Amb aquesta imatge volem retre homenatge a Antoni Flores, regidor de Tremp, diputat del Parlament de Catalunya i un dels membres fundadors d'ELFOCAT, traspassat el passat 22 de maig, en agraïment a la seva important tasca a favor dels boscos, ELFOCAT i les forests dels pobles.

- **El risc natural** que més preocupa als ens entrevistats són els incendis, seguits de la sequera, el vent fort i les allaus. On hi ha ramaderia també es considera la fauna salvatge com un problema, pels atacs a bestiar i el risc sanitari que comporta.
- **Els problemes amb els espais protegits** provocats per la divergència d'interessos entre els gestors dels parcs i els ens locals sovint afavoreixen el turisme en detriment dels usos tradicionals. La massificació generada acaba malmetent l'espai que es volia protegir.
- **La precarietat del sector forestal** és un problema perquè falten *remataires*, les empreses del sector tanquen, i el preu de la fusta i de les aclarides no és rendible.
- **Els límits de les forests** sovint són desconeguts, no estan actualitzats ni degudament afitats i, generalment, les superfícies i les titularitats que consten al cadastre i al registre de la propietat no coincideixen. Tot plegat genera friccions entre propietaris, tant públics com privats.
- Es percep un **problema d'educació i de divulgació del medi natural i rural** per la des-

D'esquerra a dreta, i de dalt a baix, ajuntaments de Tivissa, de Torroella de Montgrí, de Vallfogona del Ripollès, de Sarroca de Bellera, l'EMD Vila i Vall de Castellbò, els ajuntaments del Pont de Suert, de Ribes de Freser, d'Horta de Sant Joan, de Rialp, de la Coma i la Pedra i l'EMD d'Aransa.

connexió entre l'Administració i el territori, entre el món urbà i el rural. Això redunda en incivisme, ignorància i manca de respecte.

- **La pèrdua de patrimoni cultural i natural** afebleix la identitat de llurs poblacions, que veuen amb preocupació la pèrdua d'elements arquitectònics, de pastures, de tradicions, de biodiversitat i de paisatge i

l'abandonament del sector primari.

- **L'explotació de la biomassa** és complicada per l'infrafinançament, la manca d'assessorament i les incompatibilitats urbanístiques per instal·lar centres de logística.
- Els problemes identificats com a **ocupacions** bàsicament fan referència a línies

elèctriques, infraestructures de telecomunicacions i hidroelèctriques, les quals no abonen les taxes d'ocupació ni en fan el manteniment.

- Finalment, **la fixació de gent al territori** és complicada per l'estacionalitat de les feines, l'escassetat de serveis, l'aïllament i, als municipis amb alta demanda de segones residències, per l'encariment del lloguer.

L'estudi també determina quin és l'origen de cadascun d'aquests patiments, com es pot veure a la taula 1, i proposa una sèrie de línies d'actuació per a cada àmbit de patiment (taula 2, a la pàgina següent).

Bones pràctiques detectades

- Comptar amb calderes de biomassa per abastir equipaments municipals i biomassa produïda pel mateix municipi a través de la gestió forestal de llurs forests.
- Mancomunar o consorciar la gestió de les forests.
- Manteniment de les calderes pel personal de l'ajuntament (brigada municipal).
- Regulació d'espais naturals concrets atenint-se a la Llei d'espais naturals, la qual, si més no, permet sancionar.

Àmbit Patiment	ORIGEN					
	Administració	Desconnexió ciutat territori	Abandonament sector primari	Valor fusta	Municipis aïllats, pocs recursos	Manca de sensibilització
Xarxa viària						
Manca suport tècnic						
Insuficient finançament						
Ús públic						
Gestió forestal						
Vigilància						
Espais protegits						
Riscos naturals						
Sector forestal						
Limits de les forests						
Educació, divulgació						
Patrimoni cultural i natural						
Biomassa						
Ocupacions						
Fixació gent al territori						

Taula 1. Relació dels àmbits generals segons els seus orígens (font: elaboració pròpia).

ÀMBIT PATIMENT	LÍNIES D'ACTUACIÓ
Xarxa viària	Flexibilitzar els condicionants dels ajuts.
	Capacitat per ajustar les subvencions a les necessitats reals.
	Inventari de camins municipals.
Manca suport tècnic	Simplificar tràmits.
	Destinar més tècnics per comarca.
	Oferir suport administratiu i jurídic en determinats processos o segons necessitats.
	Més proximitat amb el territori, al servei del territori.
	Tècnics implicats, pròxims, dedicació, empatia, valorar feedback Ajuntaments.
	Crear un grup de difusió on els Ajuntament es puguin assessorar i donar suport els uns als altres, per exemple en temes de biomassa, producte forestal, empreses del sector.
Insuficient finançament	Jornades per compartir experiències i aprenentatges, actuacions que han tingut èxit, errors que es poden evitar... (online, presencial)
	Import de les subvencions més realistes i que incentivin a una recuperació del sector.
Insuficient finançament	Avançar imports de les subvencions, document compromís, responsabilitat.
	Proporcionalitat superfície forestal, imports ajuts, tècnics, recursos.
Ús públic	Crear una xarxa de difusió/consulta directa on es publiquin periòdicament els ajuts als que es poden acollir els Ajuntaments.
	Delimitació accessos, treball conjunt amb entitats afectades.
	Ordenances "tipus" que es puguin adaptar des dels Ajuntaments a les característiques de cada municipi.
	Activitats organitzades en espais menys freqüentats per dissuadir les massificacions.
	Creació de zones de lleure en zones menys massificades per distribuir al visitant i evitar aglomeracions.
	Propostes regulars (activitat, passejada guiada) en aquelles zones i èpoques de l'any més susceptibles a la massificació.
	Programes i activitats ambientals, campanyes conscienciació relacionades amb l'aprofitament forestal.
	Taxes al visitant, preus mòdics per accés, aparcament... (Tiquet zones blaves ciutats) Explicació dels motius, s'ofereix un servei, la recaptació es reinverteix en l'espai...
Gestió forestal	Època bolets, llicència, pagament taxa, excepte veïns, publicitat.
	Automatitzar tràmits (App POF).
	Convenis amb propietaris privats, compensació impostos.
	Gestió conjunta, actuacions conjuntes.
	Més tècnics, més bones condicions de treball, estabilitat.
	Convenis amb centres i instituts de recerca, ecologia, fusta...
Vigilància	Adhesió a programes, projectes enfocats a la gestió integral dels boscos.
	Agents rurals, més propers, contacte directe, saber què preocupa a cada municipi.
	Presència, control i vigilància en zones conflictives.
Espais protegits	Figura de guarda forestal.
	Treball conjunt departaments per integrar aprofitament i conservació (redacció plans ordenació i altres actuacions).
Riscos naturals	Base de dades amb hàbitats sensibles i espècies protegides a l'abast dels tècnics per tenir en compte a l'hora de planificar actuacions.
	Promoure les ADF com a mitjà per dur a terme la prevenció dels IF, no voluntari.
Sector forestal	Afavorir presència de ramats per neteja del sotabosc.
	Compartir maquinària, lloguer maquinària pública.
	Diversificar producte forestal, revaloritzar producte, subproductes.
	Mancomunar la gestió entre varis municipis, per comarca.

Taula 2. Patiments resultants ordenats per freqüència (font: elaboració pròpia).

- Treball conjunt i col·laboració entre parcs i ajuntaments o tècnics. Integrar l'aprofitament i la conservació, línia de treball conjunta.
- Conveni publicoprivat, que integra la gestió forestal, la ramaderia, l'agricultura, els factors socials, la formació...
- Diversificació del producte resultant de l'aprofitament en subproductes, i diferenciació dels valors i destins abans de la venda (fusta, construcció, estella, tanques...).
- ADF que fan treballs forestals i d'empresa *remataire*. 🌱

ELFOCAT

La salut de les forests

La Xarxa Europea de seguiment de danys als boscos (Xarxa de Nivell I de la UE)

Arran dels efectes de la contaminació atmosfèrica als boscos, l'any 1987 es va iniciar a diversos països europeus un sistema de mostreig sobre l'estat sanitari de l'arbrat europeu, sistema que se segueix portant a terme en l'actualitat. Aquesta anàlisi està coordinada pel Programa de cooperació internacional per a l'avaluació i el seguiment dels efectes de la contaminació atmosfèrica als boscos (ICP-Forests), de manera que l'any 2019 la Xarxa Europea de Nivell I (xarxa de 16 x 16 km) va suposar l'avaluació de 5.798 punts a 27 països.

En aquest seguiment s'avaluen un total de 24 arbres (amb diàmetres de tronc superiors als 7,5 cm) per a cadascun dels punts, i un dels principals paràmetres avaluats de manera anual i durant l'estiu és la defoliació (en percentatge) que presenta cada arbre. Aquesta dada permet determinar l'estat aparent de salut (vigor) de l'arbre (vegeu el requadre 1).

La Xarxa analitza l'estat dels boscos, independentment de la propietat, a tot el territori, seguint una quadrícula de 16 x 16 km. A Catalunya (figures 1 i 2), la Xarxa és de 76 punts, 11 dels quals estan situats en forests de pro-

pietat d'ajuntaments i EMD, sobretot a la zona pirenaica, com es veurà més endavant.

Les principals causes de defoliació

La Xarxa Europea de Nivell I distribueix els agents causants dels danys als arbres en vuit grups o categories:

T1. Danys provocats per VERTEBRATS: aus, cèrvids, porcs senglars, rosegadors i animals domèstics

% defoliació	Classe de defoliació	Descripció
0-10 %	Classe 0	Nul·la
>10-25 %	Classe 1	Lleugera
>25-60 %	Classe 2	Moderada
>60 %	Classe 3	Greu
100 %	Classe 4	Arbre sec o mort

Requadre 1

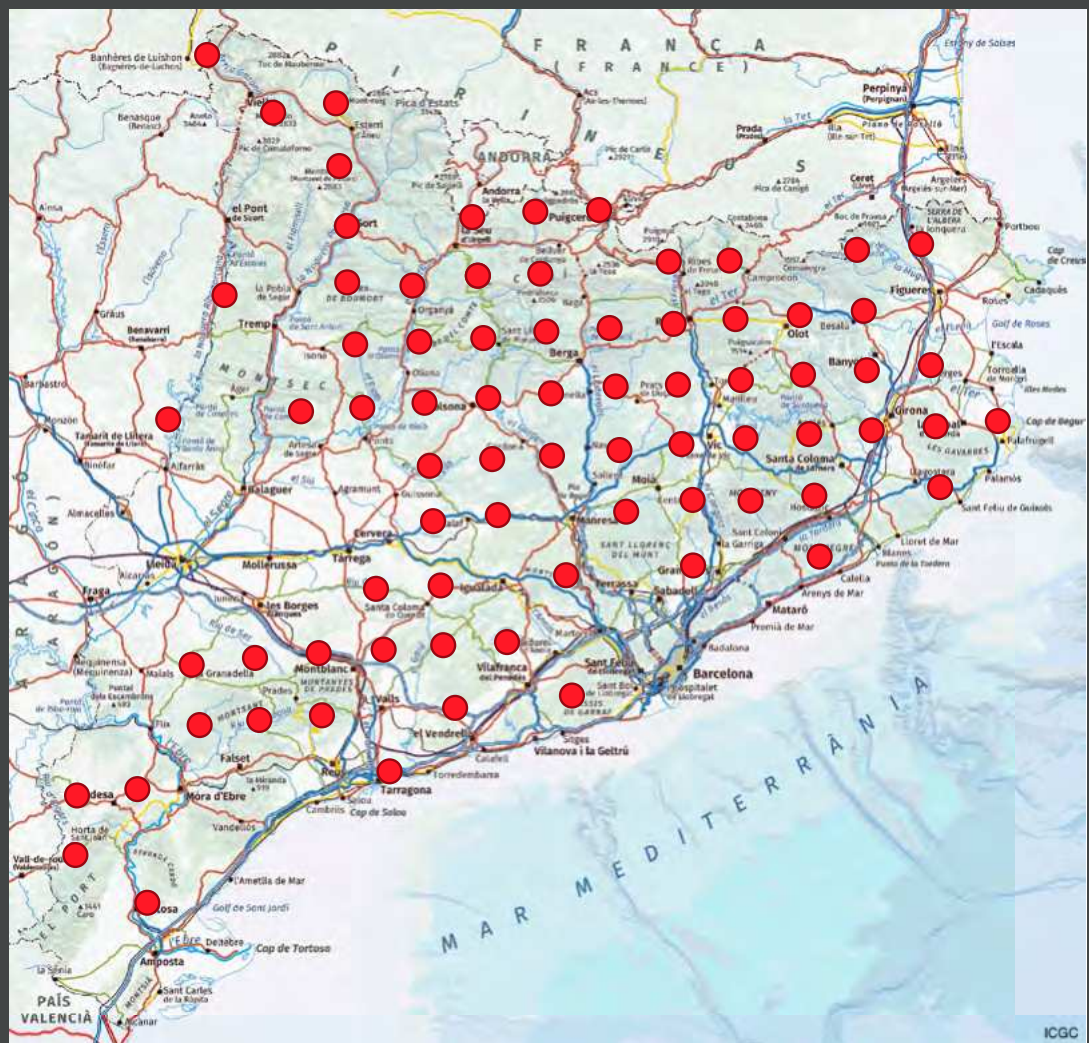

Figura 1

Provoquen danys a l'escorça, als troncs, a les soques i a les arrels, i la mort d'alguns peus joves, però són poc representatius (menys de l'1 % dels peus morts/afectats).

T2. Danys provocats per insectes

A l'hora d'analitzar les dades, es distingeixen entre coníferes i frondoses.

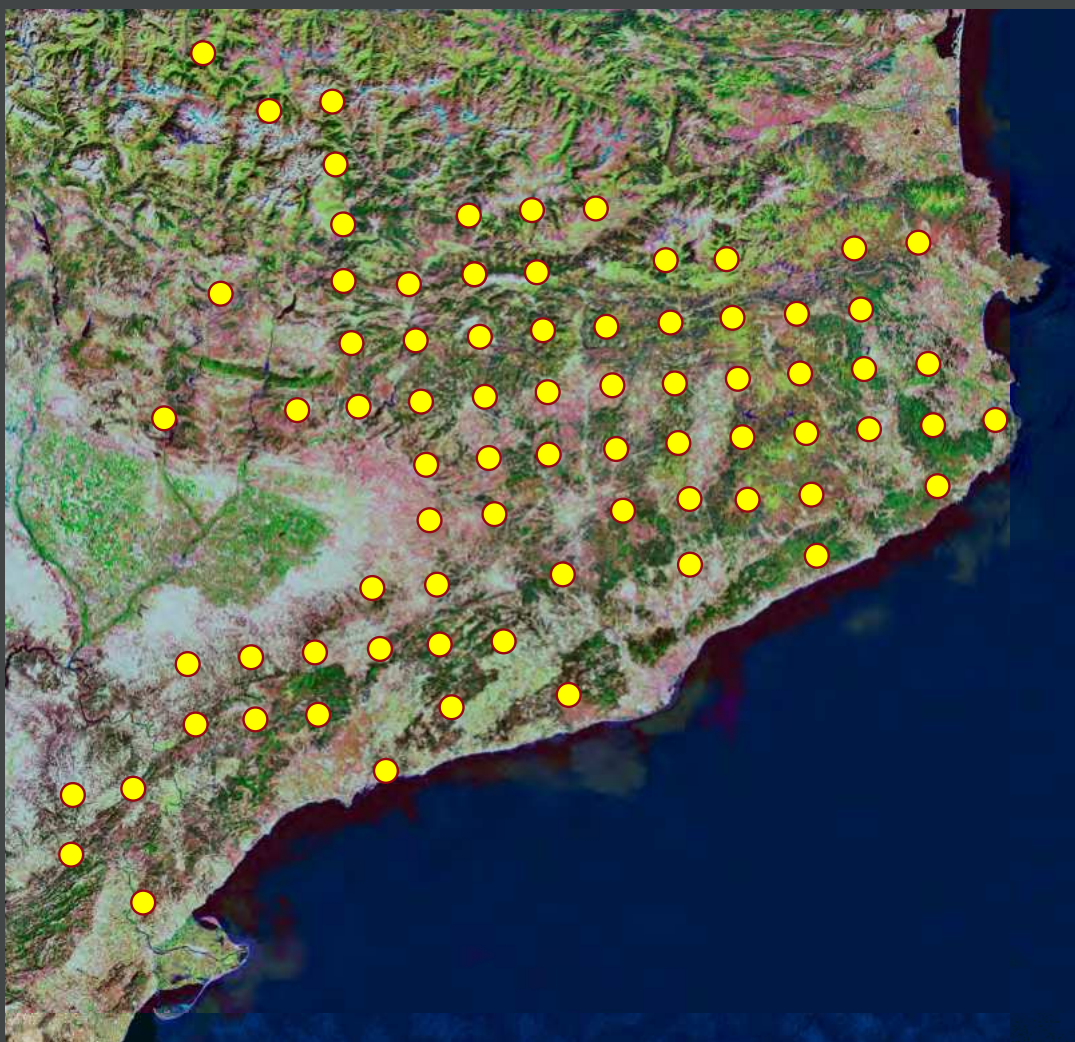

Figura 2

Pel que fa a les coníferes, els danys més greus i associats a atacs per insectes corresponen a les pinedes. En els darrers anys s'està observant un increment de l'aparició de rodals de pins afectats (morts, secs o bé puntisechs) a causa dels atacs d'insectes perforadors escolitins. Destaquen els atacs d'*Ips acuminatus* (sobre *Pinus sylvestris*), *Ips sexdentatus* (sobre *P. sylvestris*, *P. pinaster* i *P. nigra*) i diverses espècies de *Tomicus* (sobre *P. sylvestris*, *P. pinaster* i *P. radiata*). Els atacs de la caparreta *Matsucoccus* sobre *Pinus pinaster* van ser molt agressius, ja que van provocar mortalitats elevades en algunes plantacions de Girona, associades també a atacs d'*Ips sexdentatus*. Finalment, i pel que fa als insectes defoliadors, cal destacar

A Catalunya la Xarxa és de 76 punts, 11 dels quals estan situats en forests de propietat d'ajuntaments i EMD, sobretot a la zona pirenaica

la processionària del pi i, segons la informació dels tècnics del Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural, es van

estimar defoliacions significatives (de nivell 3-4-5) sobre unes 29.800 hectàrees durant l'hivern 2021-2022 a Catalunya. Les defoliacions van ser importants a les comarques de la Cerdanya, el Pallars Jussà, el Berguedà, el Solsonès, el Bages i el Baix Penedès, especialment a les pinedes de *Pinus sylvestris* als Pirineus, de *Pinus nigra* a la Catalunya central i de *Pinus halepensis* a Tarragona.

Pel que fa a les frondoses, cal destacar els *Quercus* (alzines, sureres i roures) i les citacions més significatives han de ser per a l'eruga de *Lymantria dispar*, important insecte defoliador. Actualment, els brots epidèmics que es van donar al Vallès Oriental, el Maresme, la Selva, el Gironès i el Baix Empordà durant els anys 2018-2021 ja estan totalment sota control.

La vespa *Dryocosmus kuriphilus* es troba pràcticament a tota l'àrea geogràfica del castanyer. No obstant això, els greus danys que es van observar els anys 2014-2016, amb assecatge molt abundant de branquillons, han disminuït de manera molt significativa, molt possiblement per l'entrada d'enemics naturals com ara els parasitoides.

T3. Danys provocats per fongs

La presència d'atacs del fong foliar *Thyriopsis halepensis* sobre pinedes es va agreujant a causa de la sequera, i pot comportar una defoliació important per la pèrdua de molta acícula vella (que deixa els branquillons amb el fullam més jove i nou).

Quant als fongs que provoquen xancres, els més importants són *Ophiostoma novo-ulmi*, causant de la grafiosi agressiva en oms (i *O. ulmi* per a la grafiosi no agressiva); *Cytospora* (*Valsa*), causant de xancres en pollancres; *Cryphonectria* (*Endothia*), causant de xancres en castanyers, i *Cryphonectria*, causant de xancres en eucaliptus.

T4. Danys abiòtics: provocats per factors químics (excés o manca de nutrients) o físics (sequera, neu, gelades, pedregades, llamps, esllavissades...)

La sequera és la principal causa de defoliació (tant en coníferes com en frondoses) i es pot considerar com un dels factors desencadenants més significatius perquè l'arbre entri en

A l'esquerra, afectacions greus de processionària en *Pinus nigra*.
A la dreta, detalls de bosses-niu velles de processionària en *Pinus nigra*.

A causa de la forta sequera del 2022, s'han observat assecades molt greus en masses de *Quercus* i *Pinus*.

un estat d'estrès fisiològic i de debilitat crític. Això fa que l'arbre esdevingui susceptible als atacs d'agents patògens biòtics agressius i mortals (a una part del càmbium i/o xilema, o bé a tota la planta). Quan la sequera no és tan agressiva però sí sostinguda, a més de provocar taques foliars, assecament i caiguda de fullam, també pot provocar microfil·la (fulles més petites del que és normal). Si bé històricament, després d'anys de sequera, els arbres es recuperaven quan venien anys plujosos, durant l'estiu del 2023 estan morint molts arbres, tot i les pluges de primavera.

Generalment, les glaçades són poc importants, però alguns anys les més tardanes han provocat la mort de brots, especialment en freixes, tot i que els arbres han fet una nova brotada.

Sí que cal destacar les assecades de capçada de molts pins i la mort posterior que s'ha observat durant la tardor del 2022 i la primavera del 2023, associada a les fortes pedregades de finals d'estiu del 2022 i, posteriorment, a la infecció per fongs endòfits com *Diplodia*. Aquestes han estat molt

importantes en boscos de pi roig, pi pinyer i pi blanc.

T5. Acció directa de l'home: aprofitaments, construcció d'infraestructures, realització de treballs

Normalment, a causa dels aprofitaments s'han hagut de substituir alguns peus dels punts de la Xarxa. En altres ocasions s'ha hagut de substituir el punt a causa de la realització de rompudes.

T6. Danys provocats per incendis

Són una de les principals afectacions, juntament amb la sequera, i sovint causen la mort dels arbres. Al llarg dels anys de vida de la xarxa 16 x 16, més d'un 30 % dels punts han resultat afectats per incendis.

T7. Contaminació atmosfèrica

Encara que a escala europea s'han detectat molts casos a Catalunya, únicament en alguns arbres propers a camins sense asfaltar de molta circulació, la pols ha provocat problemes en alguns peus.

A l'esquerra, danys per incendi en una pineda.
A la dreta, atac molt greu de *Viscum album* en *Pinus halepensis*.

T8. Altres factors: plantes parasitàries, bacteris, nematodes, competència, àcars

De totes les plantes parasitàries, cal destacar el vosc (*Viscum album*) sobre *Pinus sylvestris* al nord-est de Lleida, sobre *Pinus halepensis* al sud i nord-oest de Tarragona i sobre *Abies alba* i *Populus* als Pirineus.

Punts ubicats dins de la propietat d'entitats locals

Tot seguit es fa una anàlisi dels punts que s'ubiquen dins de la propietat d'entitats locals. Dels 76 punts de la xarxa 16 x 16 existents a Catalunya, 11 són propietat d'entitats locals, la majoria dels quals es troben ubicats a la zona nord-oest (figures 3 i 4).

L'estat fitosanitari dels arbres d'aquests punts és el següent:

- **Bossòst:** bosc d'avets. La defoliació general és inferior al 20 % i els arbres estan en bon estat sanitari, però la densitat excessiva fa que alguns arbres tinguin molta competència

els incendis són una de les principals afectacions i danys als boscos.

Figura 3

i estiguin debilitats, fet que fa que apareguin de manera puntual atacs d'insectes perforadors escolitins (com els *Pityokteines*). Defoliació lleugera.

- **Naut Aran:** bosc d'avet i pi roig. La majoria d'arbres es troben amb defoliacions del 20 %. El punt està situat en una zona de fort pendent i molta densitat de peus, la qual cosa fa que al llarg dels anys vagin apareixent danys per neu i atacs de perforadors escolitins (com els *Pityokteines* i *Ips*). Defoliació lleugera.

- **Espot:** bosc de pi negre orientat al sud i situat a més de 2.000 m d'altura. El principal problema són els danys biòtics (perforadors

Ips), que han provocat la mort d'algun arbre. Defoliació lleugera.

- **Valls de Valira:** bosc de pi roig i pi negre, amb excessiva densitat de peus. La competència fa que en els darrers anys la defoliació hagi anat augmentant lleugerament. Defoliació lleugera.

- **La Vansa i Fórnols:** bosc de pi roig, sobre el qual s'han realitzat aprofitaments. Defoliació lleugera.

- **Montellà i Martinet:** bosc de pi roig i pi negre, en bon estat sanitari. Defoliació lleugera.

- **Planols:** bosc de pi roig i pi negre, gesti-

Figura 4

onat i en bon estat sanitari. Defoliació lleugera.

- **Isona i Conca Dellà:** bosc de pi roig, amb atacs de perforadors escolitins (*Ips*). S'han substituït molts arbres. Defoliació moderada.

- **Guixers:** bosc de pi roig i pi negre, gestionat i en bon estat sanitari. Defoliació lleugera.

- **Artesa de Segre:** bosc d'alzina i roure, al límit de la zona afectada per l'incendi del 2022. Defoliació moderada.

- **Begues:** repoblació de pi blanc, amb problemes importants de sequera, tot i que l'aclariada portada a terme fa pocs anys fa que els ar-

bres estiguin millor que no pas els del voltant. Defoliació moderada. 🌿

Josep M. Dilmé Ferrer
(enginyer DV Serveis Tècnics SL) i
Josep M. Riba-Flinch
(assessor en patologies forestals
i ornamentals)

BIBLIOGRAFIA

- ESMA. 2022. *Guía visual de agentes y daños detectados por el equipo técnico de ESMA en los bosques de España*. <http://download.esmasl.es/pdf/Fichas%20agentes%20y%20da%C3%B1os%20forestales.pdf>

- ICP Forests (International Cooperative Programme on Assessment and Monitoring of Air Pollution Effects on Forests). 2023. <http://icp-forests.net>
- MITECO. 2023a. Las Redes Europeas de Seguimiento de Bosques (Nivel I y Nivel II). <https://www.miteco.gob.es/es/biodiversidad/temas/inventarios-nacionales/redes-europeas-seguimiento-bosques.html>
- MITECO. 2023b. Inventario de daños forestales (IDF) en España. Red Europea de Seguimiento de Daños en los Bosques (Red de Nivel I). https://www.miteco.gob.es/es/biodiversidad/temas/inventarios-nacionales/re-des-europeas-seguimiento-bosques/red_nivel_I_resultados.html
- MUÑOZ, C., PÉREZ, V., COBOS, P., HERNÁNDEZ, R. & SÁNCHEZ, G. 2011. *Sanidad Forestal. Guía en imágenes de plagas, enfermedades y otros agentes presentes en los bosques*. Mundi_prensa. 575 pp.
- NEWTRAL (VICIOSA, M). 2023. Muerte en diferido: miles de pinos se están secando repentinamente por el calor del verano pasado. <https://www.newtral.es/muerte-arboles-calor-miles-pinos-secando-repentinamente/20230726/> 🌲

© Dolors Gibert

La salut de les forests

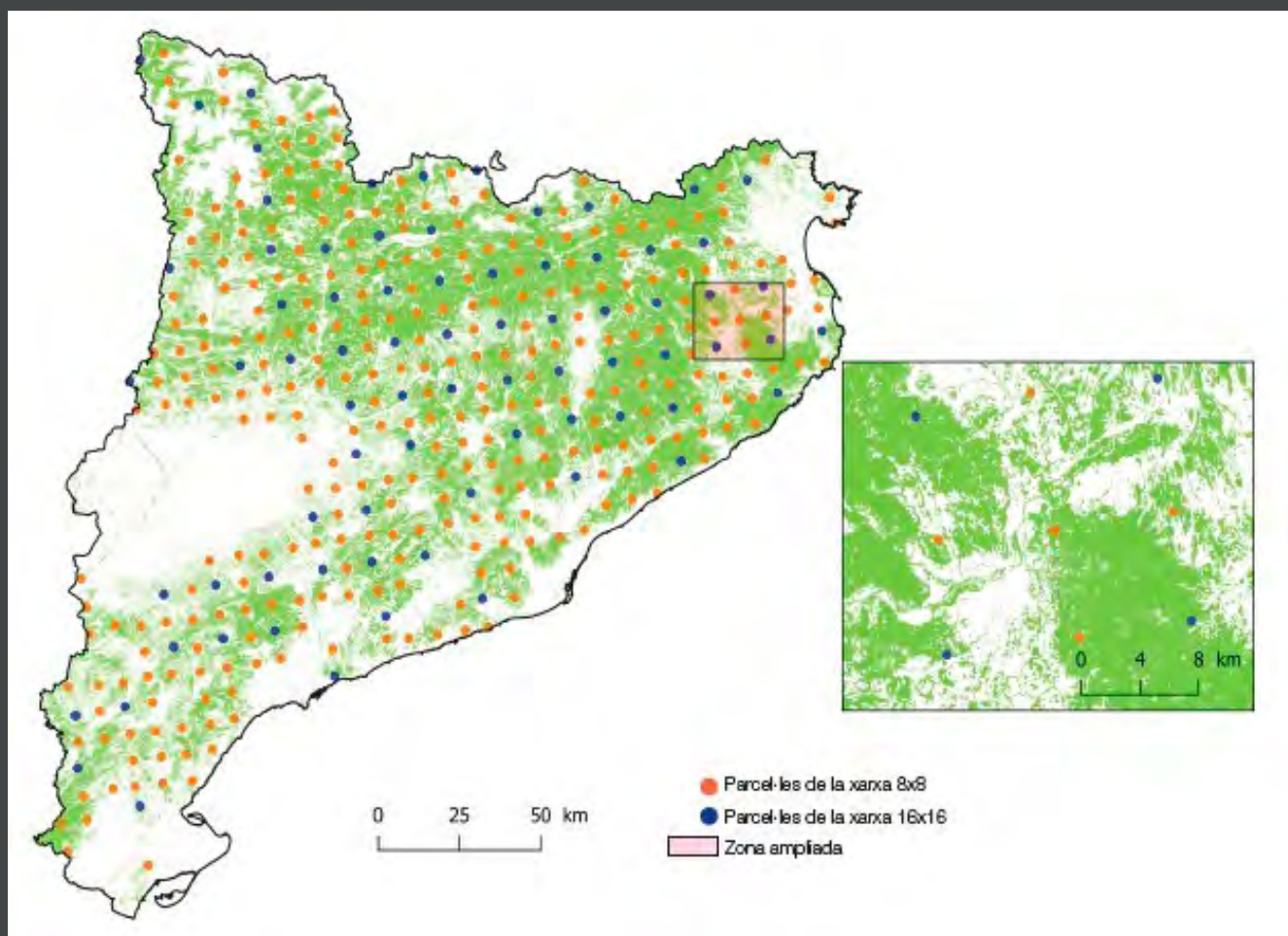
La Xarxa 8x8CAT com a eina d'avaluació, i principals problemes fitosanitaris als boscos de Catalunya

A Catalunya, el canvi climàtic, l'abandonament de moltes de les activitats agràries tradicionals i els efectes de la globalització estan posant en risc la vitalitat i, en ocasions, la persistència dels boscos, que són, precisament, una de les infraestructures indispensables per lluitar contra el canvi climàtic i l'abandonament rural. Amb l'objectiu de disposar de dades objectives i sistemàtiques de l'estat fitosanitari i dasomètric dels boscos i dels efectes del canvi climàtic sobre els terrenys forestals, s'ha desenvolupat una xarxa de parcel·les distribuïdes arreu de Catalunya, la Xarxa 8x8CAT, que permet conèixer l'estat dels nostres boscos i la seva evolució en el temps.

La Xarxa 8x8CAT deriva de la Xarxa Europea de seguiment de danys als boscos (Xarxa de Nivell I), la qual sorgeix a finals dels anys vuitanta del segle passat com a resposta al deteriorament observat en l'estat fitosanitari de gran part dels boscos als països industrialitzats d'Europa, fet que es va relacionar amb la contaminació atmosfèrica.

Parcel·la 22. Rasquera.

Mapa 1

A escala europea es va definir una xarxa sistemàtica de punts de mostreig seguint una quadrícula de 16 km de costat. Aquesta xarxa es va implementar en l'àmbit estatal i a Catalunya consta de 76 punts. Des del 1989 i amb una periodicitat anual, en cada punt s'avaluen 24 arbres.

Els darrers anys s'ha conformat a Catalunya la Xarxa 8x8CAT de seguiment dels boscos, que densifica la Xarxa de Nivell I amb una quadrícula de 8 km i permet afegir paràmetres dasomètrics. La Xarxa 8x8CAT està constituïda (dades de 2023) per un total de 383 parcel·les (307 parcel·les, més les 76 parcel·les que formen la Xarxa 16x16) (mapa 1).

Els objectius d'aquesta xarxa són:

- **Portar a terme una avaluació contínua de l'estat dels boscos**, tant des del punt de vista fitosanitari com de la seva estructura al llarg del temps. Aquest objectiu s'aconsegueix mitjançant l'observació i l'avaluació anual d'una sèrie de paràmetres i la mesura, cada cinc anys, d'altres dades.
- **Fer un seguiment de les principals plagues i malures forestals**, prospectant de manera sistemàtica els diferents agents patògens i fent especial èmfasi en els exòtics (fins i tot els que encara no han estat detectats a Catalunya).
- **Aportar dades sobre alguns aspectes de la biodiversitat forestal i els canvis als ecosistemes forestals**, i integrar o harmonitzar les

dades amb altres sistemes d'informació forestal existents.

- Fer divulgació dels diferents valors dels boscos: ambientals, econòmics, socials i culturals.

Característiques de les parcel·les

A les 301 parcel·les de la Xarxa actives l'any 2022, hi ha un total de 7.224 arbres que s'avaluen anualment. Atès que a cada parcel·la s'agafen com a referència els 24 arbres més propers al centre, la seva superfície és variable, i la mitjana és de 360 m² (les parcel·les oscil·len entre els 64 i els 1.900 m²). Les mitjanes de densitat i d'àrea basimètrica són de 905 peus/ha i 27,2 m²/ha.

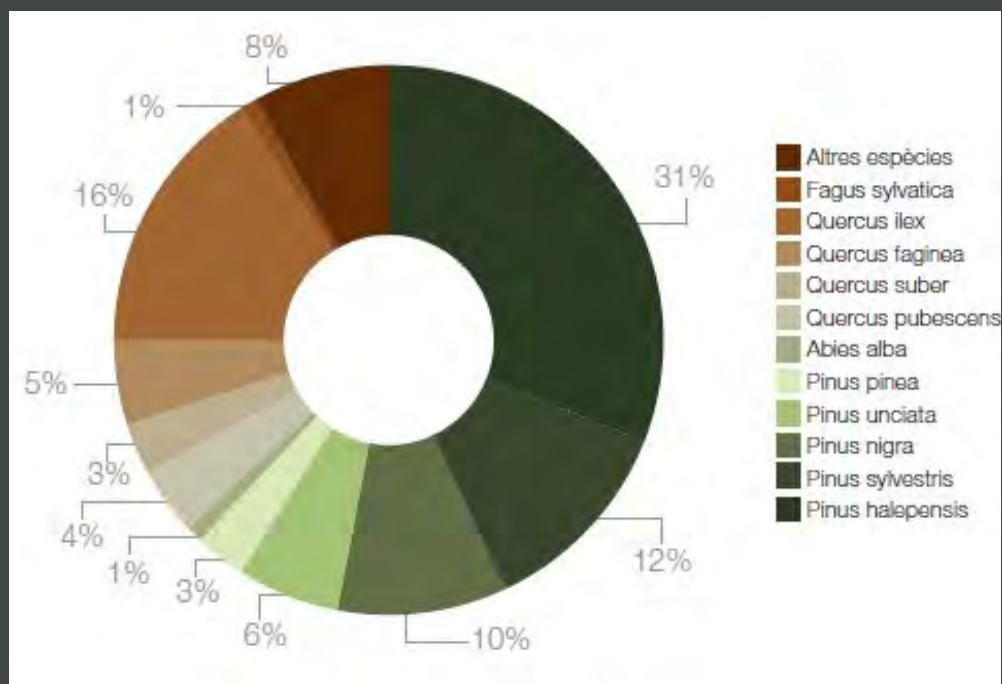
Tot i que cada any hi ha substitucions d'arbres morts i es modifica la composició específica, l'any 2022 hi havia arbres de fins a 51 espècies, encara que les 11 espècies més abun-

La Xarxa 8x8CAT està constituïda (dades de 2023) per un total de 383 parcel·les (307 parcel·les, més les 76 parcel·les que formen la Xarxa 16x16)

dants suposaven més del 92 % dels arbres i cadascuna suposava almenys un 1 % del total (taula 1 i gràfic 1). L'espècie més abundant és el pi blanc, amb més de 2.200 peus, seguida del *Quercus ilex*, amb un 16 % del total dels arbres. A continuació, hi ha 848 exemplars de pi roig, 689 de pinassa i 437 de pi negre. Els arbres d'aquestes cinc espècies suposen el 74 % dels peus avaluats. La llista de les 11 espècies més abundants es completa amb el roure de fulla petita (353), el roure martinenc

Espècie		num peus
PI blanc	<i>Pinus halepensis</i>	2.227
Alzina/Carrasca	<i>Quercus ilex</i> (Q.I.ilex/Q.I.ballota)	1.160
PI roig	<i>Pinus sylvestris</i>	848
Pinassa	<i>Pinus nigra</i>	689
PI negre	<i>Pinus uncinata</i>	437
Roure fulla petita	<i>Quercus faginea</i>	353
Roure martinenc	<i>Quercus pubescens</i>	318
PI plinyer	<i>Pinus pinea</i>	246
Surera	<i>Quercus suber</i>	187
Falg	<i>Fagus sylvatica</i>	100
Avet	<i>Abies alba</i>	97
Altres espècies (40)		562

Taula 1

Gràfic 1

(318), el pi pinyer (246), l'alzina surera (187), el faig (100) i l'avet (97).

Defoliació

Per avaluar l'estat de salut dels boscos, a la Xarxa es fa servir la defoliació que presenta cada arbre (en percentatge) com a paràmetre principal per determinar l'estat de salut (vigor) de l'arbre. La validesa d'aquest paràmetre està avalada per una metodologia molt específica i una formació continuada dels avaluadors encarregats de fer les valoracions. Anualment, tenen lloc sessions formatives que permeten que els equips avaluadors dels diferents territoris es trobin tècnicament intercalibrats, fet que fa possible que les sèries històriques de dades de diferents comunitats autònomes i països siguin totalment comparables.

Les inspeccions a les parcel·les tenen lloc entre el 21 de març i el 21 de setembre. La revisió a cada parcel·la es fa anualment en la mateixa època, per evitar diferències en l'ava-

Avaluació de parcel·les.

luació anual de la defoliació degudes a l'estacionalitat (sempre es comença la campanya a les Terres de l'Ebre, les parcel·les del Pirineu s'avaluen a l'estiu...).

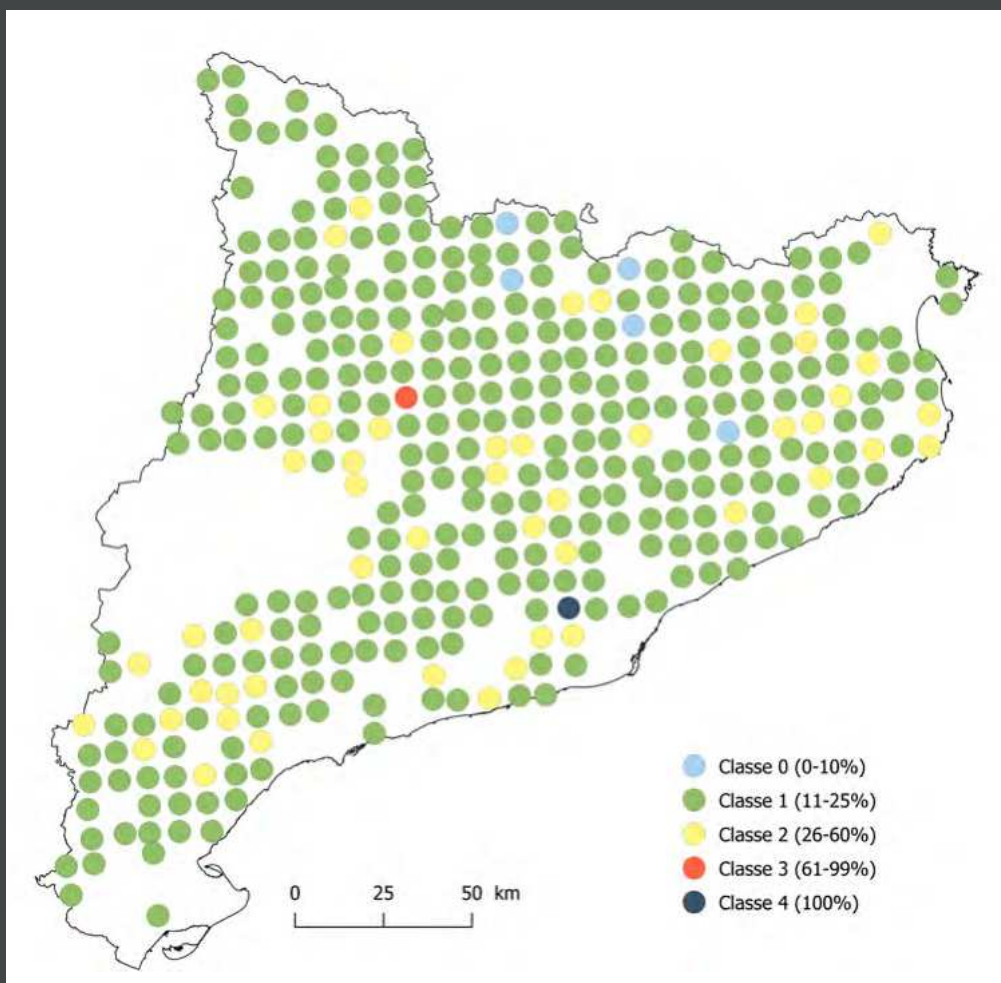
**Hi ha 52 parcel·les
(un 14 %) situades en boscos
d'UP de titularitat local,
amb un total de 1.258 arbres
que s'avaluen anualment.**

Al mapa adjunt (mapa 2) es reflecteix sinòpticament l'estat fitosanitari de les 301 parcel·les 8x8 actives, d'acord amb les inspeccions de l'any 2022. Es pot apreciar que hi ha cinc parcel·les amb defoliació nul·la (classe 0: defoliació mitjana <10 %). La classe 4 (defolia-

ció del 100 %) només es dona quan tots els arbres estan morts (normalment, només en cas d'incendi o de rompuda). La parcel·la ubicada al terme municipal de Castellví de Rosanes es va cremar en un incendi forestal. De la classe de defoliació greu (classe 3), l'any 2022 només hi havia una parcel·la.

Les parcel·les de la Xarxa 8x8CAT a les forests d'UP municipal

D'acord amb la distribució de les forests d'utilitat pública (UP) a Catalunya, les parcel·les de titularitat municipal es troben principalment per la zona nord-occidental de Catalunya i per la zona sud. De les 383 parcel·les (any 2023), 52 (un 14 %) es troben situades en boscos

Mapa 2

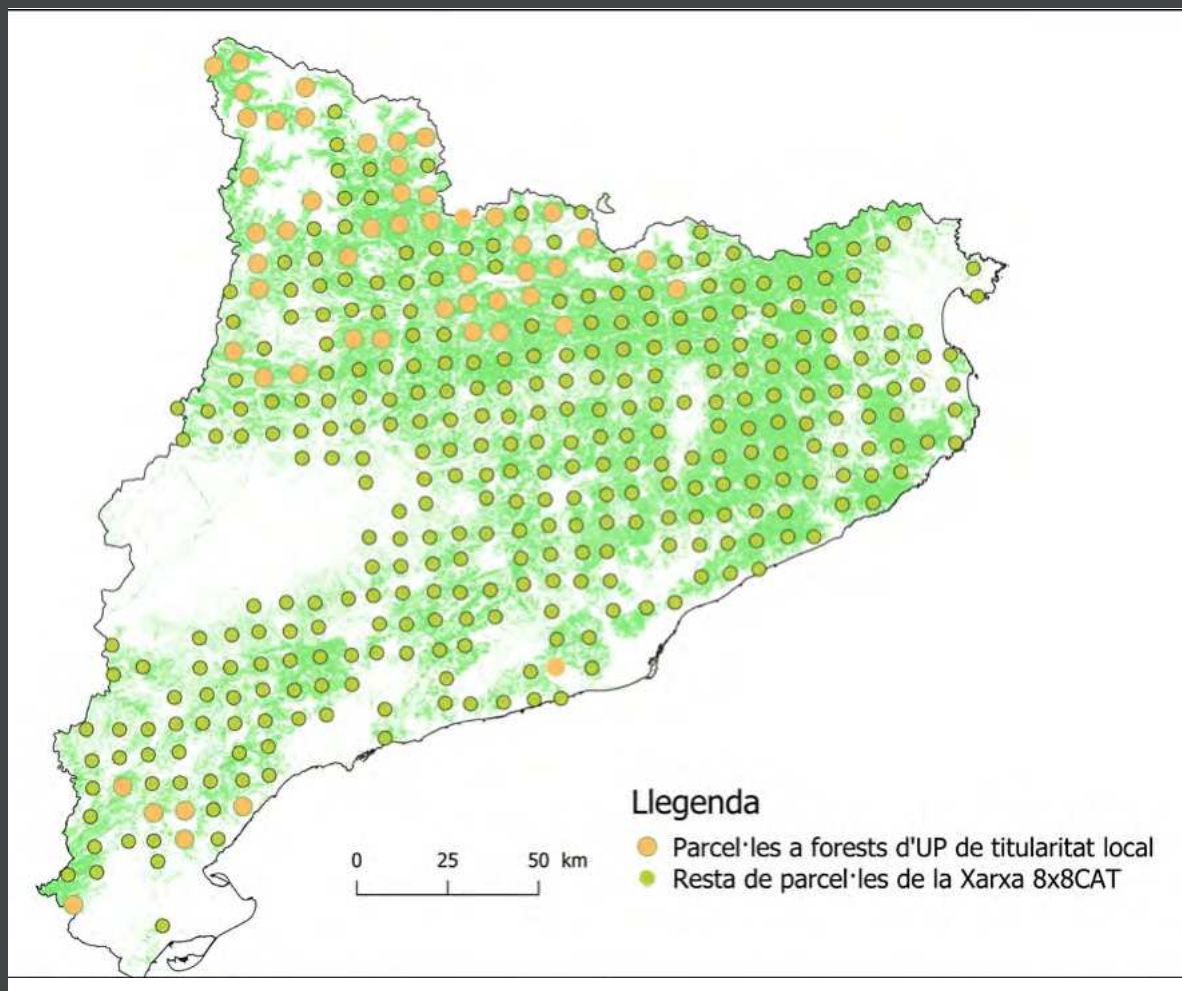
d'UP de titularitat local (mapa 3 i taula 2). En aquestes parcel·les hi ha un total de 1.258 arbres, que s'avaluen anualment. L'any 2022 hi havia arbres inventariables de 22 espècies, i l'espècie més comuna era el pi negre (*Pinus uncinata*), seguit del pi roig (*Pinus sylvestris*) i l'abet (*Abies alba*).

Principals agents patògens

Durant els últims anys els boscos de Catalunya estan patint de manera notable els efectes derivats del canvi climàtic. La principal manifestació és la sequera. Però el canvi climàtic no només està provocant un increment generalitzat de les temperatures i una modificació del patró de precipitacions, sinó que

Per avaluar l'estat de salut dels boscos, a la Xarxa es fa servir la defoliació que presenta cada arbre com a paràmetre principal per determinar-ne el vigor

també augmenta el risc d'episodis meteorològics extrems, com ara ventades o nevades, que, de vegades, ocasionen danys de consideració. També cal tenir presents els canvis en la fenologia de plantes i insectes que està

Mapa 3

Nº parcel·la	espècie arbòria principal	Institució propietària	Vegueria/Entitats territorials singulars
46	<i>Abies alba</i>	Ajuntament de Canejan	Val d'Aran
47	<i>Abies alba</i>	EMD d'Aubèrt e Betlan	Val d'Aran
48	<i>Abies alba</i>	Ajuntament de Vielha e Mijaran	Val d'Aran
69	<i>Pinus uncinata</i>	EMD de Bagergue	Val d'Aran
70	<i>Pinus uncinata</i>	Ajuntament de Naut Aran	Val d'Aran
501	<i>Abies alba</i>	Ajuntament de Bossòst	Val d'Aran
502	<i>Abies alba</i>	EMD d'Arties e Garós	Val d'Aran
49	<i>Pinus sylvestris</i>	Ajuntament de la Vall de Boí	Vegueria de l'Alt Pirineu
50	<i>Pinus sylvestris</i>	Ajuntament de Pont de Suert	Vegueria de l'Alt Pirineu
101	<i>Pinus sylvestris</i>	Ajuntament de Coll de Nargó	Vegueria de l'Alt Pirineu
124	<i>Pinus uncinata</i>	EMD de Civís	Vegueria de l'Alt Pirineu
125	<i>Pinus sylvestris</i>	EMD de Sant Joan Fumat	Vegueria de l'Alt Pirineu
128	<i>Pinus sylvestris</i>	Ajuntament de La Vansa i Fórnols	Vegueria de l'Alt Pirineu
142	<i>Pinus uncinata</i>	Ajuntament de Josa i Tuixent	Vegueria de l'Alt Pirineu
149	<i>Pinus uncinata</i>	EMD d'Aràns	Vegueria de l'Alt Pirineu
165	<i>Pinus sylvestris</i>	Ajuntament de Prullans	Vegueria de l'Alt Pirineu
174	<i>Pinus uncinata</i>	Ajuntament de Meranges	Vegueria de l'Alt Pirineu
176	<i>Pinus uncinata</i>	Ajuntament de Riu de Cerdanya	Vegueria de l'Alt Pirineu
191	<i>Fraxinus excelsior</i>	Ajuntament de Fontanals de Cerdanya	Vegueria de l'Alt Pirineu
312	<i>Pinus sylvestris</i>	EMD de Vila i Vall de Castellbó	Vegueria de l'Alt Pirineu
512	<i>Pinus sylvestris</i>	Ajuntament de La Vansa i Fórnols	Vegueria de l'Alt Pirineu
513	<i>Pinus uncinata</i>	Ajuntament de Montellà i Martinet	Vegueria de l'Alt Pirineu
506	<i>Pinus uncinata</i>	EMD d'Arcavell i la Farga de Moles	Vegueria de l'Alt Pirineu
152	<i>Pinus uncinata</i>	Ajuntament de Gósol	Vegueria Catalunya Central
153	<i>Pinus sylvestris</i>	Ajuntament de Guixers	Vegueria Catalunya Central
166	<i>Pinus sylvestris</i>	Ajuntament de Saldes	Vegueria Catalunya Central
178	<i>Quercus pubescens</i>	Ajuntament de Cercs	Vegueria Catalunya Central
520	<i>Pinus sylvestris</i>	Ajuntament de Guixers	Vegueria Catalunya Central
216	<i>Pinus sylvestris</i>	Ajuntament d'Ogassa	Vegueria de Girona
514	<i>Pinus uncinata</i>	Ajuntament de Planols	Vegueria de Girona
51	<i>Quercus ilex ballota</i>	Ajuntament de Tremp	Vegueria de Lleida
52	<i>Quercus ilex ballota</i>	Ajuntament de Tremp	Vegueria de Lleida
54	<i>Quercus ilex ballota</i>	Ajuntament d'Ager	Vegueria de Lleida
64	<i>Quercus pubescens</i>	Ajuntament de Gavet de la Conca	Vegueria de Lleida
71	<i>Pinus uncinata</i>	EMD d'Espui	Vegueria de Lleida
86	<i>Pinus sylvestris</i>	Ajuntament de Baix Pallars	Vegueria de Lleida
95	<i>Pinus uncinata</i>	Ajuntament de la Guingueta d'Àneu	Vegueria de Lleida
98	<i>Pinus uncinata</i>	Ajuntament de Soriguera	Vegueria de Lleida
111	<i>Pinus uncinata</i>	Ajuntament de Lladorre	Vegueria de Lleida
112	<i>Pinus uncinata</i>	Ajuntament de Farrera	Vegueria de Lleida
122	<i>Abies alba</i>	EMD d'Àreu	Vegueria de Lleida
304	<i>Quercus faginea</i>	Ajuntament de San Esteve de la Sarga	Vegueria de Lleida
307	<i>Picea abies</i>	Ajuntament de Sarroca de Bellera	Vegueria de Lleida
311	<i>Pinus uncinata</i>	EMD d'Ainet de Besan	Vegueria de Lleida
518	<i>Pinus sylvestris</i>	Ajuntament d'Isona i Conca Dellà	Vegueria de Lleida
2	<i>Pinus nigra</i>	Ajuntament de la Sénia	Vegueria de Terres de l'Ebre
11	<i>Pinus halepensis</i>	Ajuntament de Gandesa	Vegueria de Terres de l'Ebre
22	<i>Pinus halepensis</i>	Ajuntament de Rasquera	Vegueria de Terres de l'Ebre
23	<i>Pinus halepensis</i>	Ajuntament de Tortosa	Vegueria de Terres de l'Ebre
301	<i>Pinus halepensis</i>	Ajuntament de Tivenys	Vegueria de Terres de l'Ebre
575	<i>Pinus halepensis</i>	Diputació de Barcelona	Vegueria del Penedès
38	<i>Pinus halepensis</i>	Ajuntament de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant	Vegueria del Camp de Tarragona

Taula 2

produint el canvi climàtic i els desequilibris que aquests canvis originen.

Pel que fa als efectes d'agents biòtics sobre **coníferes**, enguany han estat importants els atacs del fong *Diplodia sapinea* (habitual després de pedregades) sobre pinedes a les comarques de la Catalunya central (el Solsonès, l'Anoia, el Bages i el Berguedà), el Baix Llobregat, l'Alt Empordà i la Selva. Les afectacions més importants provocades per insectes defoliadors en coníferes les causa la processonària del pi al Pirineu i Prepirineu (comarques de la Cerdanya, l'Alt Urgell, el Berguedà, el Solsonès, el Bages i la Noguera), principalment sobre pinassa a la Catalunya Central i sobre pi roig al Pirineu. També estan en procés d'increment molt considerable les afectacions per perforadors de coníferes (*Ips* spp. i *Tomicus* spp.), tot i que s'han estabilitzat els episodis sobre pinyer al Maresme i sobre pinastre a la Selva (associat, en aquest cas, a la caparreta *Matsucoccus feytaudi*). Continuen les importants afectacions per vespant sobre pi roig i avet al Pirineu de Lleida com sobre pi blanc a les Terres de l'Ebre. Cal recordar també les afectacions de la xinxa

Cal tenir presents els canvis en la fenologia de plantes i insectes que està produint el canvi climàtic i els desequilibris que aquests canvis originen

americana del pi (*Leptoglossus occidentalis*). El nematode de la fusta del pi (*Bursaphelenchus xylophilus*), considerat el patògen exòtic més perillós per a les coníferes, no ha estat ni interceptat ni detectat a Catalunya, tot i que es mantenen els esforços en prospeccions i inspeccions dirigides.

Quant a **planifolis**, tot i que el diagnòstic de les afectacions és complex, la sequera acumulada continua essent el factor principal dels episodis de decaïment acusats en determinades zones. Es dona per acabat el brot de *Lymantria dispar* dels anys 2018-2021. Cal tenir presents, per la seva importància, dues afectacions sobre l'alzina surera: el corc del suro (*Coraebus undatus*) i l'escaldat del suro (*Diplodia corticola*). I convé esmentar la detecció del perforador exòtic *Xylosandrus compactus*, que afecta diferents espècies forestals i agrícoles (garrofers, avellaners, llorens...). Pel que fa al castanyer, es mantenen les afectacions per xancra, però gairebé han desaparegut les afectacions per l'exòtica vespeteta del castanyer (*Dryocosmus kuriphilus*). Tampoc s'ha detectat ni el perillós bacteri exòtic *Xylella fastidiosa* ni altres patògens exòtics (*Agilus* spp., *Anoplophora* spp., *Hy-menoscyphus fraxineus*...), tot i les prospeccions que es fan.

© Josep Maria Riba

Thaumetopoea pityocampa.

Tot i que no afecta una espècie arbòria, l'eruga del boix (*Cydalima perspectalis*) és una plaga exòtica que afecta de manera molt important els boixos de Catalunya, i que s'està estenent de manera destacada des de la seva detecció a la Garrotxa cap al sud-oest. Cal destacar l'expansió de la també exòtica eruga barrinadora de les palmeres (*Paysandisia archon*).

Una xarxa de seguiment semiintensiu

Com a complement de la Xarxa 8x8CAT, s'estan replantejant una sèrie de parcel·les amb l'objectiu de fer un seguiment de més intensitat amb instrumentació permanent. Ja s'han començat a replantejar algunes de les 11 parcel·les previstes (representatives de diferents tipus de boscos), on es farà aquest seguiment de més intensitat, amb la recollida d'un nombre de dades superior a la resta de parcel·les. L'objectiu és fer un monitoratge trimestral en què es recolliran dades meteorològiques, edàfiques, botàniques, fenològiques, dasomètriques i de l'estat fitosanitari, per conèixer els efectes del canvi climàtic en l'estat dels ecosistemes forestals. De les tres parcel·les de seguiment semiintensiu replantejades, dues es troben en boscos d'UP municipal (la parcel·la núm. 22, a Rasquera, i la parcel·la núm. 48, a Vielha e Mijaran). 🌱

**Jorge Heras,¹ Pedro Carballal,¹
Lucas Somalo,¹ Sònia Navarro² i
Leonardo López de Hierro³**

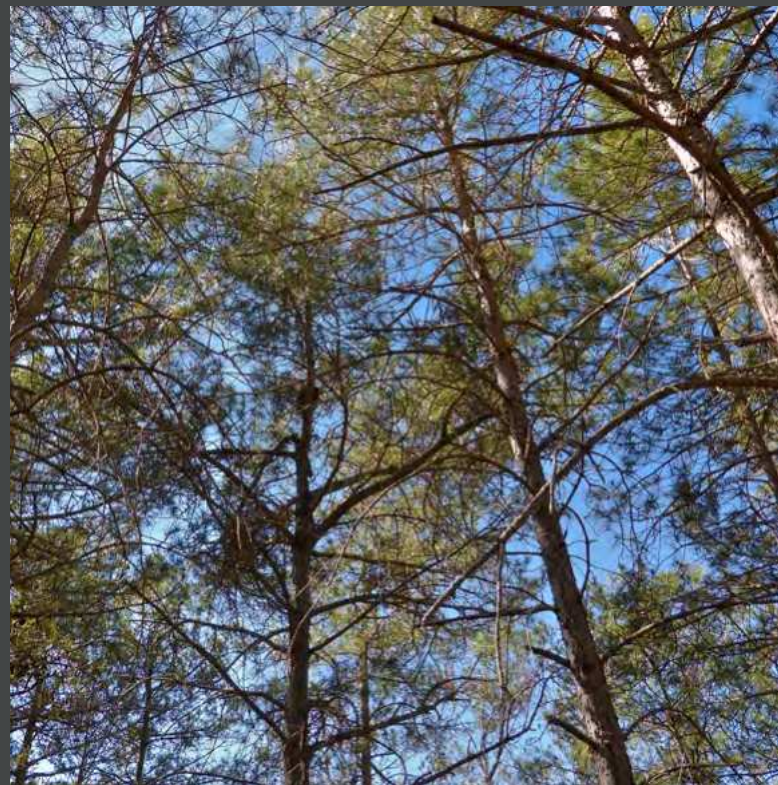
**1 Servei de Gestió Forestal - Departament
d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural**

**2 Centre de Ciència i Tecnologia Forestal
de Catalunya**

3 Forestal Catalana

Parcel·la 48. Vielha e Mijaran.

Parcel·la 115. Bassella.

CONEGUEM LES FORESTS DELS POBLES

Soriguera

Soriguera

<https://soriguera.ddl.net/>

Comarca: Pallars Sobirà

Població (2023): 462

Superfície: 106,1 km²

Hectàrees de propietat forestal: 3.457,49 ha

Enllaç mapa: <http://asistemes.ctfc.es/elfocat/>

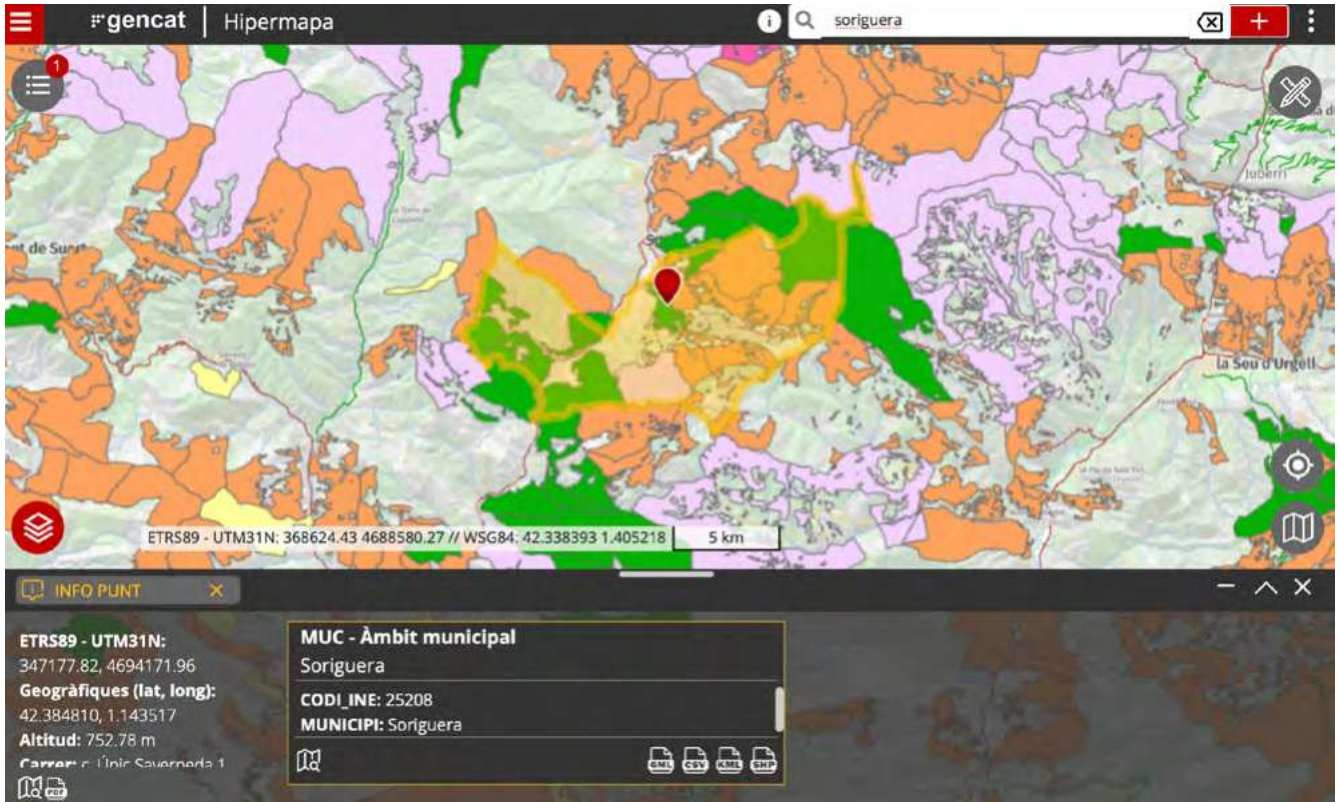
- **Com definiria el paper del seu ens amb relació a la gestió forestal dels terrenys dels quals és propietari?**

Des de l'equip de govern de l'Ajuntament hi ha la voluntat de fer una gestió activa de les masses forestals de propietat municipal. El fet, però, de tractar-se d'un ajuntament molt petit i amb pocs recursos humans i materials dificulta molt aquesta tasca.

- **Quines accions destacaria, amb relació a aquestes forests?**

Algunes de les actuacions que s'han dut a terme els últims anys han estat relacionades amb la recuperació de pastures que el bosc havia anat ocupant amb el temps. En aquestes actuacions sovint extraïem fusta de baixa qualitat, tan sols apta per a biomassa, fet que, com que no és el destí més valorat econòmicament, dificulta la rendibilitat d'aquestes actuacions.

També s'han portat a terme tallades per tal de retirar pins afectats per *Ips acuminatus*, una plaga que hem estat patint últimament, segurament agreujada a causa de la manca de precipitació dels últims anys i la pujada de temperatures, que estressen els nostres boscos, sobretot en termes hídrics.

Font: Visor de forests públiques de la Generalitat. <https://sig.gencat.cat/visors/hipermapa.html>

- **Quines repercussions econòmiques i quins beneficis (per a l'entorn, la biodiversitat, la qualitat de vida dels habitants...) se'n deriven, per al territori/municipi, d'aquesta gestió?**

Les actuacions que tenen com a objectiu obrir la massa forestal i deixar lloc a les pastures es fan principalment per afavorir els ramaders del municipi, que durant l'estiu aprofiten aquests farratges per alimentar el bestiar. Indirectament, això també beneficia la fauna autòctona, sobretot d'ungulats, que també s'alimenten en aquestes pastures, entre d'altres.

Pel que fa al paisatge, l'obertura d'aquests clars genera un mosaic que trenca amb el patró del bosc i el fa més heterogeni. Aquestes discontinuïtats també el fan més resilient enfront de perturbacions.

- **Quines són les principals característiques i singularitats dels territoris dels quals són propietaris?**

Les forests de les quals és propietari l'Ajuntament de Soriguera són, en general, boscos de tipus montà i subalpí. Aquests estan compostos principalment per pi roig i, en les cotes

Poble de Soriguera

Poble de Tornafort

Poble de Baro i el pont que creua la Noguera Pallaresa

Poble de Rubio

més elevades, pi negre. També tenim boscos formats per quercínies a les zones més baixes. Tot això va lligat a una gran variació del gradient altitudinal, que fa que els indrets més elevats tinguin un clima i boscos de tipus més atlàntic, mentre que a mesura que anem baixant es fa més present en el tipus de vegetació la influència del clima mediterrani.

Un altre punt que cal destacar és que bona part de les nostres forests són relativament joves, tenint en compte que unes quantes dècades enrere la fusta era un bé molt preuat i els boscos es trobaven arrasats. Així mateix, en les últimes dècades no s'ha fet una gran gestió i, en algunes zones, això ha generat unes masses molt denses amb peus de baixa qualitat.

- **Quins atractius en destacaria, de l'entorn?**

La Vall de Siarb és un dels entorns més emblemàtics del municipi, on podem trobar un entramat de camins en els quals es fa molt present la pedra seca, una tècnica de construc-

ció molt emprada en el passat al món rural i no tan present en l'actualitat. Aquest patrimoni, sovint oblidat, configura el paisatge del lloc on vivim i representa un testimoni de la forma de vida dels nostres avantpassats.

Un altre indret recomanable per visitar és el refugi de les Comes de Rubió i, en general, tot el seu entorn, durant pràcticament tot l'any, ja sigui per anar a passejar, fer esquí a l'hivern, anar a buscar bolets...

- **Finalment, el fet que el seu ens estigui associat a ELFOCAT com beneficia la població i l'entorn natural?**

El fet de ser socis d'ELFOCAT ens dona força per poder afrontar, una vegada per sempre, accions que responguin a una gestió activa del bosc. Molta gent de la nostra població percep

Vall de Siarb

Despoblat de Santa Creu de Llagunes

Refugi de les Comes de Rubió

Entorn de les Comes de Rubió

Esquí de muntanya a l'entorn de les Comes de Rubió i pic de l'Orri

el món forestal com un sector totalment abandonat i això pot causar impactes molt greus sobre els nostres paisatges si no s'hi actua de forma ràpida i contundent. 🌿

Vicenç Zurriaga Garcia
Enginyer forestal
Suport Tècnic de l'Ajuntament de Soriguera

D'interès

Al municipi de Soriguera podem trobar diversos espais de gran interès cultural i històric com ara el despoblat de Santa Creu de Llagunes, un despoblat medieval situat a 1.628 metres d'altitud; els búnquers de Vilamur, situats al tossal de St. Joan, on hi ha nou casamates connectades a una xarxa de trinxeres de la Guerra Civil, o l'ermita romànica de la Mare de Déu d'Arboló. El municipi disposa, a més, d'una gran xarxa de camins que recorren els boscos i els diferents paratges, i que propicien la pràctica de l'esport a l'aire lliure, així com el senderisme, el ciclisme de muntanya, l'esquí de muntanya...

D'altra banda, un tret característic dels pobles que conformen la Vall de Siarb és el color vermell de la pedra que compon les seves cases. És el cas, per exemple, de Vilamur, Llagunes, Rubió o Soriguera. 🌿

CONEGUEM LES FORESTS DELS POBLES

Fontanals de Cerdanya

Fontanals de Cerdanya

www.fontanals.cat

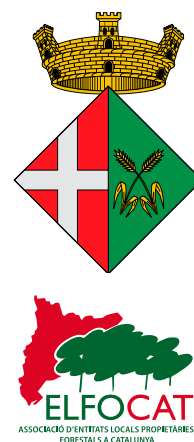
Comarca: Cerdanya

Població (2023): 533

Superfície: 28,60 km²

Hectàrees de propietat forestal: 1.316,57 ha

Enllaç mapa: <http://asistemes.ctfc.es/elfocat/>

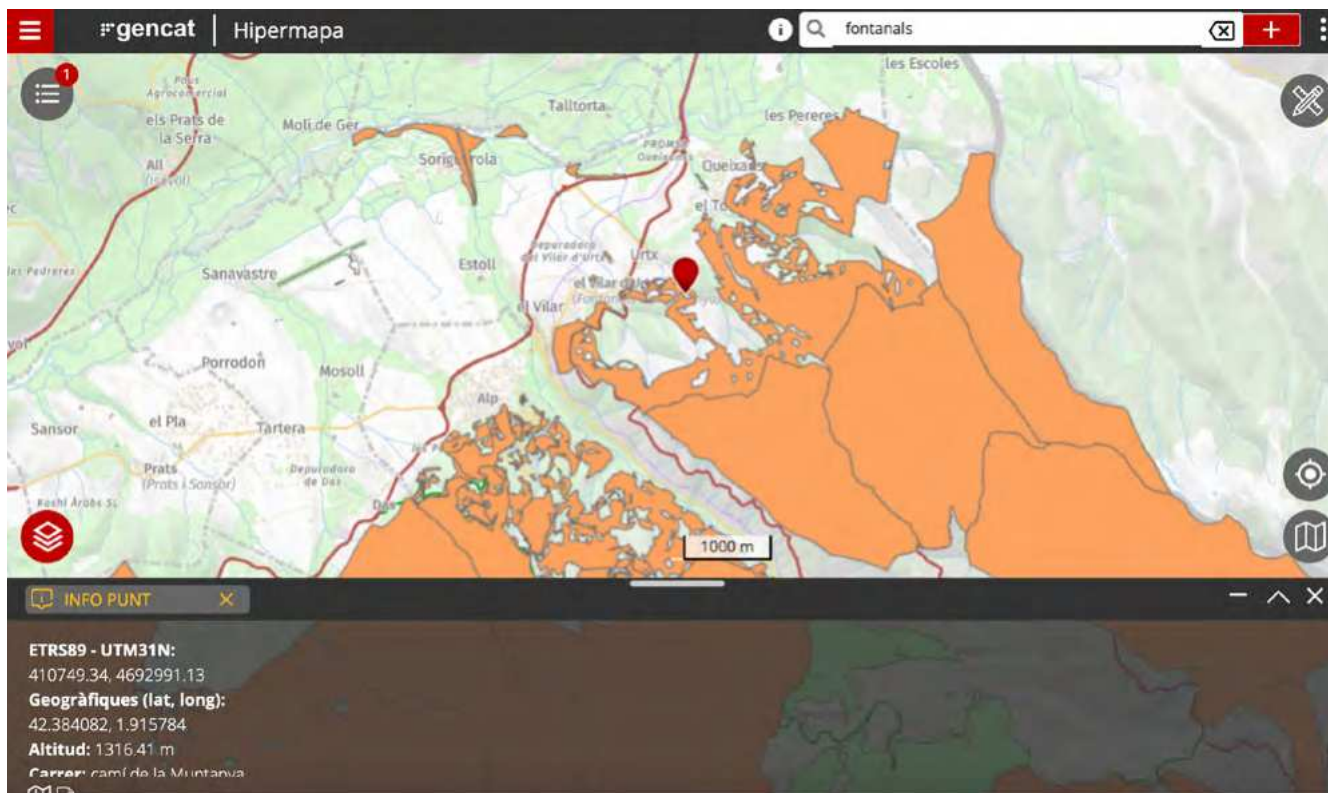
- **Com definiria el paper del seu ens amb relació a la gestió forestal dels terrenys dels quals és propietari?**

Des de fa molts anys el paper que han jugat els diversos consistoris ha estat molt actiu. L'any 2004 ja es va aprovar el primer Pla d'ordenació forestal de les muntanyes i els comunals de Fontanals de Cerdanya. Les actuacions previstes en l'esmentat document es van executar gairebé en la seva totalitat i des de l'any passat es disposa d'un nou Pla d'ordenació aprovat que preveu les actuacions que cal executar durant els propers anys.

- **Quines accions destacaria, amb relació a aquestes forests?**

L'Ajuntament actua en diverses línies:

- Actuacions destinades a reduir el risc d'incendis i a millorar les masses arbòries per fer-les més resistents enfront de fenòmens meteorològics adversos: s'han efectuat actuacions de reducció de la càrrega combustible, aclarides de millora, obertura de franges de protecció...
- Aquests treballs també contribueixen a reduir el consum d'energies fòssils, ja que part de la

Font: Visor de forests públiques de la Generalitat. <https://sig.gencat.cat/visors/hipermapa.html>

fusta que s'extreu es destina a biomassa que es consumeix en instal·lacions municipals i també a altres municipis de la comarca.

- Una altra línia de treball va enfocada a millorar i recuperar l'activitat ramadera: s'han recuperat zones de pastura, anualment es destinen recursos al tancament de la muntanya, a la recuperació i el manteniment d'abeuradors, passos canadencs...
- També es treballa per fomentar l'ús lúdic, de lleure i de foment del turisme de les nostres muntanyes: s'han netejat i senyalitzat diversos senders, s'han creat rutes senderistes i s'està impulsant la creació de l'arborètum de Queixans.
- **Quines repercussions econòmiques i quins beneficis (per a l'entorn, la biodiversitat, la qualitat de vida dels habitants...) se'n deriven, per al territori/municipi, d'aquesta gestió?**

Els beneficis són múltiples. Totes aquestes actuacions beneficien el conjunt de veïns i, en especial, el sector ramader, turístic i forestal. També volem destacar que l'Ajuntament de Fontanals de Cerdanya forma part (juntament amb els altres consistoris de la Baga) de

l'ADF Baga de Cerdanya. Aquesta entitat disposa d'una brigada de quatre treballadors que durant l'any es dediquen a fer els treballs forestals que els ajuntaments els demanen. Així contribuïm a generar llocs de treball de qualitat a la comarca.

- **Quines són les principals característiques i singularitats dels territoris dels quals són propietaris?**

Una de les característiques més destacades d'Urtx i Queixans en relació amb les muntanyes que els envolten és el seu relleu, molt suau, que forma un altiplà al sector més elevat. El rang altitudinal va

Pastura arbrada a Quatre Camins

Pla de les Forques, a Queixans

Pineda jove en una antiga zona de feixes (bosc comunal de Fontanals)

Tanca ramadera a la muntanya de Queixans

dels 1.765 metres del Tossal Rodó als 1.063 metres a la riba del Segre. En aquestes muntanyes hi predominen els boscos de pi roig, pi negre, zones de pastura i matollar.

- **Quins atractius en destacaria, de l'entorn?**

El municipi de Fontanals de Cerdanya disposa de múltiples atractius per recomanar: des del seu patrimoni cultural –en què destaquen les cinc esglésies romàniques que

tenim–, continuant pel patrimoni natural –del qual voldria recomanar una passejada per les vores del riu Segre o pel Pla de les Forques–, fins a la seva oferta lúdica i de restauració, on podem trobar el Camp de Golf, l'aeròdrom o els diversos establiments turístics i de restauració.

Refugi del Pla de les Forques

- **Finalment, el fet que el seu ens estigui associat a ELFOCAT com beneficia la població i l'entorn natural?**

Penso que municipis petits com el nostre han d'estar associats amb d'altres, a fi de fer sentir la seva veu. La força que dona una entitat com ELFOCAT, a la qual hi ha associats tants municipis, no és la mateixa que pot tenir un municipi petit anant tot sol. 🌱

Ramon Chía Gálvez
Alcalde de Fontanals de Cerdanya

D'interès

Fontanals de Cerdanya prové de la fusió dels antics municipis de Queixans (dels quals provenen els nuclis de les Pereres i Queixans) i d'Urtx (dels quals provenen els nuclis d'Urtx, el Vilar, Escadarcs, Estoll i Soriguerola).

Tots aquests nuclis estan situats a la plana de la Cerdanya, en un entorn incomparable on es pot gaudir de la tranquil·litat, la natura i un patrimoni arquitectònic i una oferta lúdica incomparables. 🌱

CONEGUEM LES FORESTS DELS POBLES

La Vansa i Fórnsols

La Vansa i Fórnsols

www.lavansaifornols.cat

Comarca: Alt Urgell

Població (2019): 161

Superfície: 107 km²

Hectàrees de propietat forestal: dada no proporcionada

Enllaç mapa: <http://asistemes.ctfc.es/elfocat/>

- **Com definiria el paper del seu ens amb relació a la gestió forestal dels terrenys dels quals és propietari?**

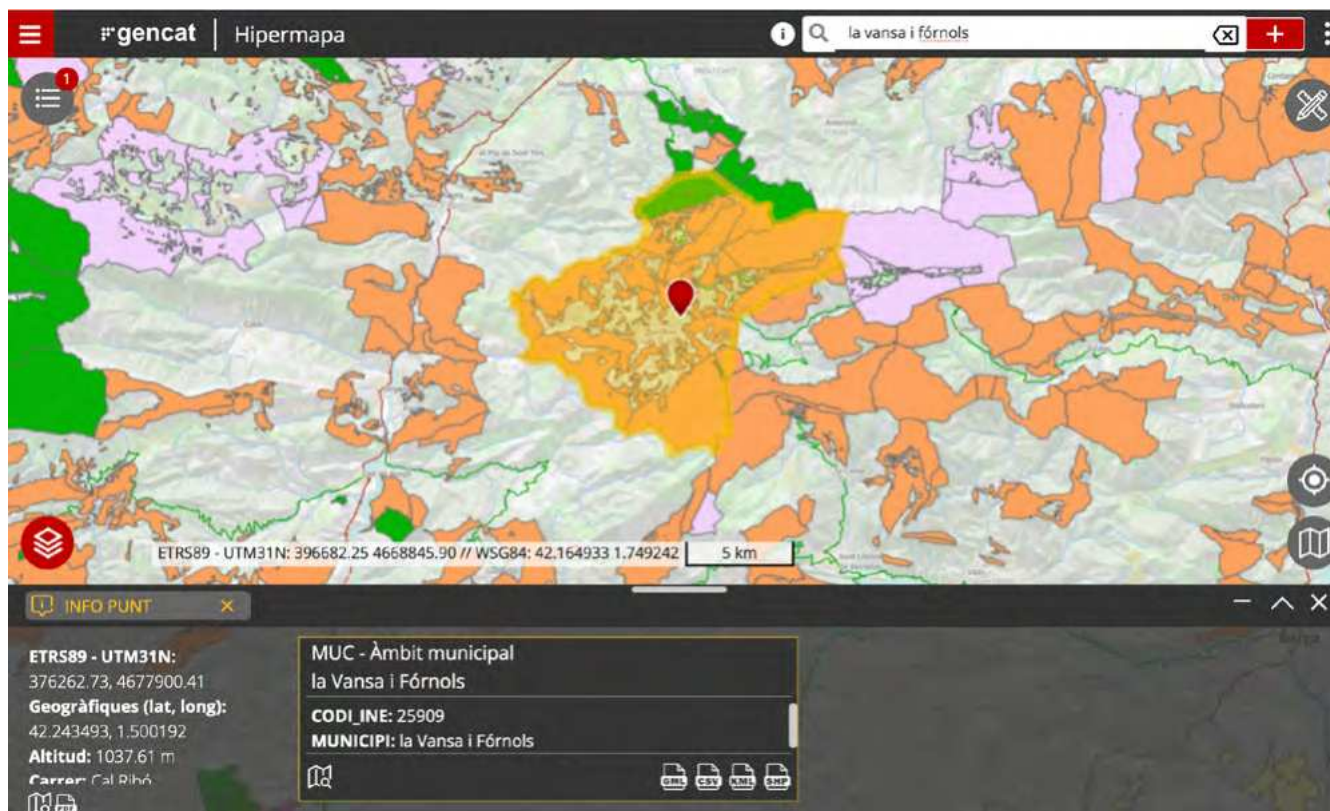
Des de fa molts anys aquest Ajuntament prioritza, en l'àmbit estratègic, qualsevol acció relacionada amb la gestió forestal, tant sigui en tot allò vinculat a la gestió de les múltiples subhastes als nostres boscos com al control i distribució de les pastures.

- **Quines accions destacaria, amb relació a aquestes forests?**

Destacaria que, gràcies a la gestió de les forests públiques, disposem d'una xarxa de camins per tota la muntanya molt necessària en cas de qualsevol emergència al bosc.

- **Quines repercussions econòmiques i quins beneficis (per a l'entorn, la biodiversitat, la qualitat de vida dels habitants...) se'n deriven, per al territori/municipi, d'aquesta gestió?**

Nosaltres sempre hem cregut molt necessària i imprescindible qualsevol acció que millori la salut dels nostres boscos, ja sigui mitjançant subhastes públiques, aclarides de millora

Font: Visor de forests públiques de la Generalitat. <https://sig.gencat.cat/visors/hipermapa.html>

o amb el repartiment de pastures entre els ramaders. A part que, econòmicament, aquesta qüestió representa un tant per cent important dels ingressos anuals de l'Ajuntament, creiem que aquesta acció ens proporciona boscos més aclarits, arbres més forts per afrontar possibles afectacions de qualsevol tipus, i una muntanya més neta i més accessible, encara que encara queda molta feina per fer en relació amb la gestió immediata de la brancada i dels residus orgànics.

- **Quines són les principals característiques i singularitats dels territoris dels quals són propietaris?**

La Vansa i Fórnols té una gran massa boscosa en unes muntanyes que oscil·len entre els 1.000 i els 2.200 metres d'altura, formada en gran part per pi roig i pi negre, encara que a les valls també hi ha molts boscos d'alzines i roures.

Tot i que cada any es duen a terme moltes accions de millora i de tala selectiva, encara ens trobem en moltes zones amb un bosc sobrecarregat, amb arbres primers i alts, molt febles per afrontar fenòmens meteorològics severos cada cop més freqüents. Per això creiem que se n'ha de controlar i regular el creixement desmesurat i colonitzador, especialment de pins.

- **Quins atractius en destacaria, de l'entorn?**

Al municipi tenim una gran varietat d'arbres monumentals; inclús a la muntanya de l'Arp existeix una ruta a peu per conèixer diversos pins negres monumentals, molt vells i amb formes molt curioses.

- **Finalment, el fet que el seu ens estigui associat a ELFOCAT com beneficia la població i l'entorn natural?**

Ens beneficia en tant que dona suport a les accions forestals de l'Ajuntament. 🌿

Josep Xavier Camps Torrens
Alcalde de La Vansa i Fórnols

Riu de Bona

D'interès

La Vansa i Fórnols és probablement la vall pirinenca més desconeguda i probablement la millor conservada, amb una ordenació urbanística molt respectuosa amb l'entorn.

Recomanem qualsevol de les passejades i excursions recomanades per tot el municipi, en especial la visita a Sant Julià dels Garrics, ermita romànica del segle X, i el seu riu, amb passeres volades i cascades. 🌿

Sant Julià dels Garrics

CONEGUEM LES FORESTS DELS POBLES

Bossòst

Bossòst <https://bossost.es/>

Comarca: Val d'Aran

Població (2023): 1.121

Superfície: 28,17 km²

Hectàrees de propietat forestal: Aubàs- Portilhon: 1.010 ha;
Ombrèr-Popelat: 770 ha, i Madoran: 290 ha

Enllaç mapa: <http://asistemes.ctfc.es/elfocat/>

- **Com definiria el paper del seu ens amb relació a la gestió forestal dels terrenys dels quals és propietari?**

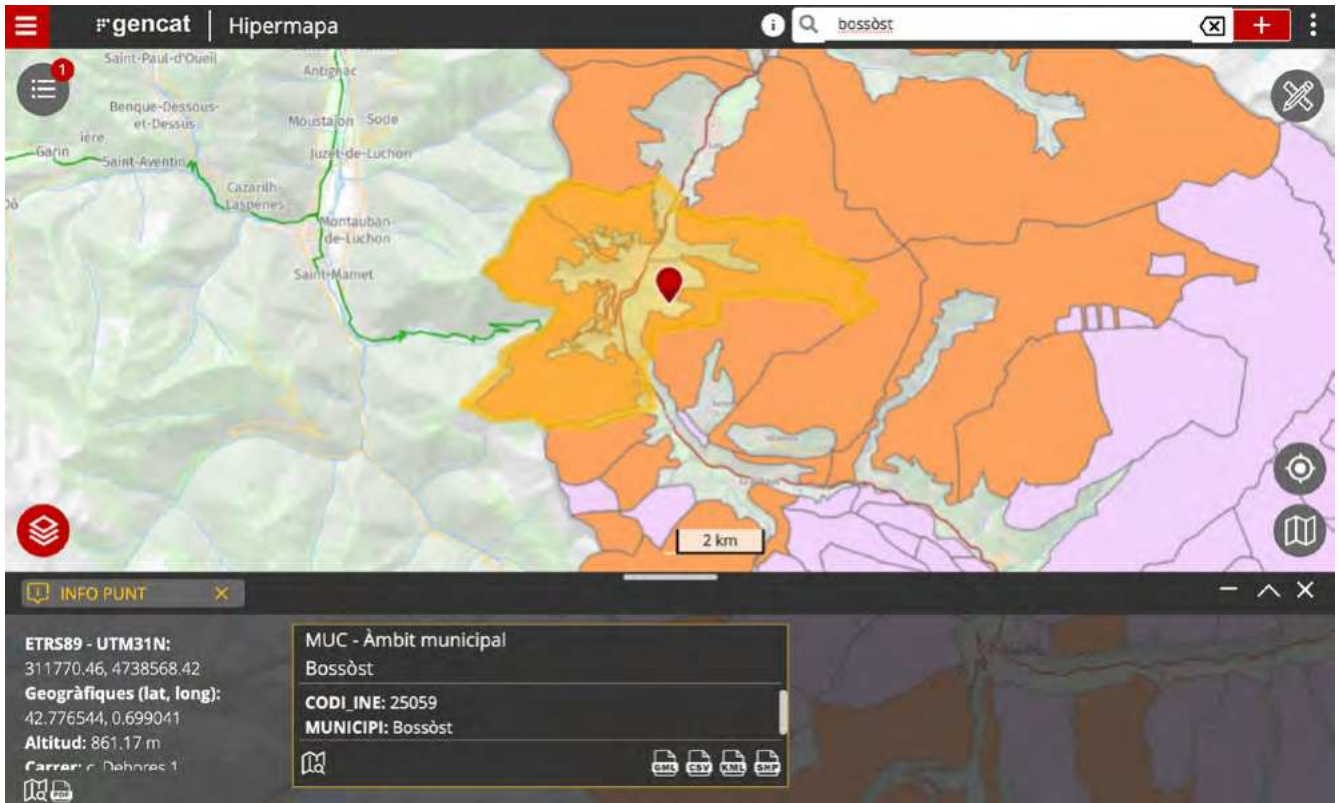
L'Ajuntament de Bossòst en manté la titularitat, conservant-ne els trets de caràcter comunal, però la tutela tècnica és assignada al Conselh Generau d'Aran, el qual té atribuïda la plena capacitat per a l'execució de la major part de les actuacions de gestió forestal, i per a això disposa de professionals tècnics i d'agents de Medi Ambient.

- **Quines accions destacaria, amb relació a aquestes forests?**

Destacaria la vigilància per a la conservació i l'aprofitament racional dels recursos forestals.

- **Quines repercussions econòmiques i quins beneficis (per a l'entorn, la biodiversitat, la qualitat de vida dels habitants...) se'n deriven, per al territori/municipi, d'aquesta gestió?**

Històricament, la principal activitat econòmica dels habitants de Bossòst es va centrar a potenciar els recursos que ofería l'entorn, les pastures i la fusta. A les terres més produc-

Font: Visor de forests públiques de la Generalitat. <https://sig.gencat.cat/visors/hipermapa.html>

tives s'hi establien les activitats agrícoles, i l'explotació pecuària permetia alimentar el bestiar a l'hivern. A les àrees d'ús comunal, s'abastien de llenya i fusta, atenent les pròpies necessitats. Aquestes activitats es complementaven amb la comercialització de la fusta al mercat francès: aquesta font d'ingressos va suposar un fre a l'emigració, però alhora va comportar abusos que van dur a la degradació dels boscos, situació que va comportar actuacions de protecció però també d'oblit de la fusta. Actualment, la fusta ha reaparegut com a element de construcció i també energètic, aprenent del passat, amb un aprofitament que ha de ser respectuós.

Els beneficis que se'n deriven són els aspectes relatius a procurar l'equilibri ecològic i paisatgístic; la repoblació amb finalitats protectores; la tutela de les muntanyes, de la caça, la pesca, la fauna i els espais protegits, així com de les seves espècies.

- **Quines són les principals característiques i singularitats dels territoris dels quals són propietaris?**

Els boscos, una de les meravelles naturals del nostre territori, ocupen aproximadament una tercera part de la superfície. Aquests ecosistemes exuberants i vitals es troben prin-

cipalment en àrees que se situen per sota dels 2.000-2.200 metres sobre el nivell del mar, encara que la distribució varia segons l'altitud i l'exposició de la zona.

La riquesa dels nostres boscos rau en la diversitat, i aquesta diversitat està estretament relacionada amb l'altitud. A mesura que ascendim a través de les muntanyes observem com les diferents espècies vegetals i animals s'adapten i canvien per sobreviure a les condicions canviants de l'entorn. Des dels boscos de fulla caduca a les terres baixes fins als boscos de coníferes a les altures, cada nivell d'altitud acull el seu propi conjunt de flora i fauna úniques.

Tot i això, no tota la superfície forestal està ocupada per aquests majestuosos boscos. Una part considerable d'aquestes àrees muntanyenques es destina a pastures de muntanya, cosa que proporciona un hàbitat essencial per a una varietat d'animals herbívors. A més, hi ha zones improductives com els penyals, que, encara que poden semblar inhòspits, també tenen un paper important en l'ecologia de muntanya, ja que serveixen com a refugi per a espècies adaptades a condicions extremes.

L'avet, amb la majestuositat i l'esplendor, s'alça com l'espècie més emblemàtica d'aquests boscos. La seva presència és notable a la majoria de les àrees obagues, on les condicions d'ombra i humitat l'afavoreixen. De vegades podem apreciar l'avet compartint casa seva amb altres espècies arbòries notables, com el faig, el pi roig i el pi negre, especialment a les cotes més elevades.

El pi roig, amb la seva singular bellesa i adaptabilitat, troba el seu lloc als espais assolats de mitjana altitud. Les seves elegants branques i agulles verdes aporten un bonic contrast als nostres boscos. Aquesta espècie s'adapta bé a una varietat de condicions i se suma a la diversitat del nostre paisatge forestal.

Així mateix, el pi negre s'erigeix com una espècie dominant a altituds superiors, i estableix masses pures per sobre dels 1.700 metres. La seva resistència a les condicions extremes de les muntanyes és impressionant, i la seva presència en aquestes elevades àrees contribueix significativament a l'estructura dels nostres boscos d'alta muntanya.

A més d'aquestes espècies destacades, els nostres boscos tenen una àmplia varietat d'altres arbres, cadascun amb les seves característiques i contribucions úniques. El roure, amb el fullatge exuberant i la fusta duradora, sovint es troba en àrees aïllades, afegint un toc de robustesa a la diversitat forestal. El bedoll, amb l'escorça distintiva i les fulles d'un verd vibrant, aporta el seu encant particular als racons dels nostres boscos. I la moixera dels caçadors, amb les seves baies vermelles i vibrants, és un regal per a la fauna local i un component important dels nostres ecosistemes.

En conjunt, aquestes nombroses espècies arbòries, ja sigui de manera aïllada o formant rodals propis, creen una simfonia de biodiversitat als nostres boscos. Cadascuna aporta la seva contribució única a la riquesa dels nostres ecosistemes, fet que crea un entorn natural excepcional que mereix ser conservat i apreciat.

• Quins atractius en destacaria, de l'entorn?

És interessant conèixer com durant l'edat mitjana es van establir assentaments humans en territoris que eren fora del règim feudal, cosa que va donar lloc a dos tipus d'ús de la terra: el privatiu per a les terres més productives i el d'aprofitament comú per a la resta. Aquest sistema de propietat compartida i comuna es va consolidar gradualment i va rebre reconeixement institucional al segle XIII, i posteriorment va rebre el suport del privilegi de la Querimònia. Sota aquest règim comunal, els residents d'aquestes àrees extreien productes de la terra per al

consum personal, però també obtenien ingressos indirectes a través de la universitat. Els ingressos provenien de l'arrendament de pastures i de l'explotació de la fusta als boscos compartits, situació que ressalta la importància econòmica i social dels recursos naturals compartits. El que és sorprenent és que, fins avui, molts d'aquests pobles mantenen la propietat compartida o exclusiva d'almenys una muntanya, un exemple de com la gestió col·lectiva dels recursos naturals pot perdurar al llarg del temps. Les muntanyes compartides recorden la importància de la col·laboració i la sostenibilitat en l'administració dels nostres recursos naturals.

Així mateix, és intrigant conèixer com, en el passat, les desavinences entre diferents pobles, i fins i tot entre poblacions de països limítrofs com França, es resolien a través de pactes o concòrdies. Aquest enfocament ressalta històricament la importància de la diplomàcia i la cooperació entre comunitats, fins i tot en moments en què les fronteres geogràfiques i polítiques podien ser més fluides o menys definides que actualment.

L'enfocament del comerç cap al mercat francès al passat destaca la importància de les relacions comercials transfrontereres. A principis del segle XIX va començar a sorgir una dinàmica interessant amb la incorporació de fustaires aranesos com a intermediaris en la gestió de treballs relacionats amb la fusta. Això indica la creixent especialització en la indústria fustera i la importància dels llaços econòmics entre regions properes. Tot i això, és important destacar que el marc tributari de l'època era complex i greu per als comerciants i les comunitats involucrades. A més de les càrregues impositives imposades per l'Estat, com els impostos federals, s'hi agregaven els arbitratges, que eren tributs municipals.

Així mateix, cal remarcar la història de com les autoritats araneses van aconseguir que els boscos de la regió quedessin exempts de la confiscació sota la jurisdicció de Marina al segle XIX, un exemple destacat de la defensa dels drets i privilegis locals. Durant aquesta època, a Espanya es van promulgar normes legals que buscaven sotmetre a la jurisdicció de la Marina la gestió dels boscos, amb l'objectiu d'abastir-se de fusta per a la construcció d'embarcacions, atesa la importància

estratègica de la indústria naval en aquell temps. Tot i això, les autoritats araneses van poder apel·lar amb èxit als privilegis atorgats per la Querimònia, que reconeixien i protegien els drets i les exempcions del territori. Gràcies a aquesta defensa legal i a la preservació dels seus drets històrics, els boscos d'Aran van ser els únics a Catalunya que no van ser confiscats sota la jurisdicció de Marina.

Aquest episodi il·lustra la importància de les lleis i els privilegis locals

en la protecció dels recursos naturals i els interessos d'una comunitat, fins i tot en un context més ampli de regulacions estatals. També mostra com la història i les tradicions locals poden tenir un impacte durador en la gestió i ús dels recursos naturals en una regió específica.

De la mateixa manera, és fascinant com la història humana ha deixat una empremta en la morfologia dels arbres als nostres boscos. Un dels aspectes més intrigants és la singular porta recargolada que presenten algunes espècies. Aquest fenomen és el resultat d'intervencions silvícoles inadequades que van tenir lloc en el passat, principalment per obtenir llenya i altres recursos. En el cas de les salzes, per exemple, els branquillons s'extreien per confeccionar cistells i altres objectes teixits. La constant poda d'aquests branquillons joves va fer que els salzes desenvolupessin un creixement recargolat i ramificat, creant estructures de tronc i branques inusuals i visualment interessants.

Així mateix, els frescos esclafats, aquells que se sotmetien a podes regulars i severes, oferien fulles que eren valuoses com a aliment per al bestiar durant els durs mesos hivernals. Aquestes podes repetides també van influir en l'aparença dels frescos, ja que van donar lloc a arbres amb múltiples tiges i una forma peculiar.

Aquests exemples ens mostren com la relació entre les comunitats humanes i la natura pot donar lloc a característiques úniques als arbres. Tot i que aquestes pràctiques forestals poden haver estat inadequades des d'una perspectiva de conservació, han deixat un llegat en la forma i la història dels nostres boscos. Aquests «testimonis» d'activitats humanes passades ens recorden la importància d'una gestió forestal sostenible i respectuosa amb l'entorn natural.

- **Finalment, el fet que el seu ens estigui associat a ELFOCAT com beneficia la població i l'entorn natural?**

L'associació d'una població i el seu entorn natural amb una organització com ELFOCAT pot oferir una sèrie de beneficis tant per a la població com per a l'entorn natural en qüestió. Aquesta associació pot ser beneficiosa per a la conservació d'aquest entorn, fet que pot conduir a la preservació i la restauració dels ecosistemes locals, assegurant que es mantinguin saludables i es protegeixin d'amenaques ambientals. També cal destacar-ne la repercussió en el desenvolupament econòmic sostenible, que pot generar oportunitats a la població local i la involucració en programes d'educació ambiental que poden augmentar la consciència de la població local sobre la importància de la conservació i la sostenibilitat. Això pot comportar més participació i suport de la comunitat en la protecció de l'entorn natural.

A més, com a entitat, la suma de municipis associats a ELFOCAT pot proporcionar recursos per abordar els desafiaments ambientals, els projectes de conservació i de desenvolupament sostenible al territori, aprofitant les oportunitats econòmiques de manera més efectiva. 🌱

Montse de Burgos Barbé
Alcaldeessa de Bossòst

D'interès

Bossòst és conegut per la seva arquitectura tradicional aranesa, que es caracteritza per cases de pedra amb teulades de pissarra a dues aigües i balcons de fusta decoratius. També en destaca el safareig del segle XIX o el centre històric - Cap dera Vila. L'església de Santa Maria de Bossòst (segle XII) és un impressionant exemple d'arquitectura religiosa romànica que destaca pel campanar octogonal. Gleisa dera Mair de Diu dera Purificacion (en aranès) és declarada el 2015 Bé Cultural d'Interès Nacional.

La Ruta de les Ermites permet explorar la història rica i l'entorn natural de la regió, mentre que la parada a Soala Casteràs –una antiga ermita situada a l'entrada de la Cova de Bossòst– i al Castell de Bossòst afegeix un toc de misteri i història a la ruta.

La ruta «Camins del Portilhon» és un veritable viatge en el temps que ens submergeix en la vida quotidiana dels veïns de Bossòst en èpoques passades. A través dels camins antics, se'ns revela una rica història plena d'activitats que eren fonamentals per a la subsistència i l'economia local: l'extracció de fusta, segar els prats i pasturatge, el contraban i comerç d'aliments bàsics com el cafè i el sucre..., o el desenvolupament turístic (el 1877 es va obrir la «Rota viella» per facilitar l'accés de visitants als casinos ubicats abans del Portilhon de Bossòst; aquest camí va marcar l'inici del desenvolupament turístic a la regió i va permetre a les persones gaudir de la bellesa dels Pirineus).

L'entorn del Portilhon de Bossòst acull l'Aran Park, que ofereix, en 16 hectàrees, una oportunitat única per observar la flora i la fauna autòctones de la regió (amb cérvols, cabirols, linxs, llops, llúdrigues, marmotes i ossos) en un entorn natural impressionant.

Pel que fa a la vida a Bossòst, la ciutat destaca com un centre de comerç a la regió del Baish Aran, amb una rica i variada oferta gastronòmica, amb plats tradicionals i contemporanis elaborats amb productes locals frescos. A més, la regió ofereix una àmplia gamma d'activitats a l'aire lliure, com ara rutes de senderisme, ciclisme de muntanya i cicloturisme, adequades tant per a petits com per a gent gran. Les tradicions i festes a Bossòst reflecteixen la rica cultura i la vida comunitària en aquesta encantadora localitat, amb festivitats i esdeveniments destacats com ara les processons de Setmana Santa, el Divendres Sant i el Diumenge de Pasqua; el Romiatge de Sant Antoni, el 13 de juny; la Festa Major de Sant Roc, els dies 15 i 16 d'agost; la Cursa de Sant Silvestre, el 31 de desembre; les fires i els mercats...

Altres atractius de Bossòst i l'entorn són el Paratge de Còth de Barètja, les Mines de Margalida i Victòria i el riu Garona. 🌿

COM ASSOCIAR-SE A ELFOCAT

L'Associació d'Entitats Locals Propietàries Forestals a Catalunya (ELFOCAT) agrupa els ens locals públics amb patrimoni forestal o amb gran vinculació amb el sector forestal de Catalunya.

Per ingressar com a soci a ELFOCAT cal ser una entitat local (ajuntament, EMD, consorci, consell comarcal, diputació...) amb propietat forestal pròpia, o bé estar vinculat amb el món forestal, i prendre un acord de l'òrgan de govern competent (en general, el ple de la corporació) amb el qual s'aprova la voluntat de formar part de l'associació i es nomena un representant de l'entitat local en aquesta associació.

Clicant [AQUÍ](#) trobareu un model d'acord de ple. Un cop pres l'acord, el podeu fer arribar a l'adreça d'ELFOCAT:

Associació ELFOCAT

Plaça de la Trobada, s/n (edifici Ajuntament)
25700 Montferrer (Alt Urgell), Lleida

També, a l'apartat "[Accions/Documents](#)" de la pàgina web d'ELFOCAT hi trobareu els estatuts vigents.

FORESTS DELS POBLES

La revista d'ELFOCAT

Número 2 • Tardor 2023

www.elfocat.cat